

Stichting
Pensioenfonds
Astellas

Stichting Pensioenfonds Astellas
Sylviusweg 62, 2333 BE Leiden
Telefoon : 071 - 5455 745
Email : pf-astellas@azl.eu
Internetsite: www.pensioenfondsastellas.nl

Ingeschreven in het Handelsregister van de
Kamer van Koophandel onder nummer 41168442
BTW-nummer 8014.81.107 B01

Jaarverslag 2016

Missie

Stichting Pensioenfonds Astellas wil voor zijn (gewezen)deelnemers en pensioengerechtigden een toekomstbestendig en betrouwbaar pensioenfonds zijn dat de pensioenaanspraken kan blijven waarmaken.

Inhoud

	Pagina
Bestuur en organisatie	5
Meerjarenoverzicht	7
Bestuursverslag	
Algemeen	9
Risicoparagraaf	19
Beleggingen	26
Actuariel verslag	28
Vooruitblik 2017	28
Verantwoordingsorgaan	
Verslag Verantwoordingsorgaan	31
Reactie bestuur op verslag van het Verantwoordingsorgaan	33
Visitatiecommissie	
Samenvatting voor het jaarverslag	35
Reactie bestuur op bevindingen visitatiecommissie	37
Jaarrekening	
Balans per 31 december	40
Staat van baten en lasten	42
Kasstroomoverzicht	44
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	45
Toelichting op de balans per 31 december	51
Gebeurtenissen na balansdatum	59
Toelichting op de staat van baten en lasten	60
Resultaatbestemming	66
Risicoparagraaf	67
Overige gegevens	
Statutaire bepalingen resultaatbestemming	77
Actuariële verklaring	78
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	80

Pagina

Bijlagen

Beleggingsoverzicht (in duizenden euro)	87
Financiering	88
Uitvoering	88
Begrippenlijst	88

Bestuur en organisatie

Bestuur per 31 december 2016

Benoemd vanuit werkgeverszijde

De heer D. Veenvliet (1953)	voorzitter
De heer A.G.C. Vermazen (1954)	secretaris (tot 1 april 2016)
Mevrouw N. van den Berg (1959)	secretaris (vanaf 1 oktober 2016)

Benoemd vanuit werknemerszijde

De heer A. Beijert (1981)
De heer V.A.W.M. Rot (1957)

Gekozen door en uit pensioengerechtigden

De heer H.J.L. Janssen (1945)

Verantwoordingsorgaan per 31 december 2016

De heer W.J. Atsma (1957)	vertegenwoordiger van de deelnemers
De heer J.W.C.B. Schotel (1946)	vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden (voorzitter)
De heer A.C. de Wolf (1967)	vertegenwoordiger van de werkgever (secretaris) (tot 1-1-2017)
De heer M.J.J. van Rijswijk (1977)	vertegenwoordiger van de werkgever (secretaris) (vanaf 1-1-2017)

Compliance officer per 31 december 2016

Mevrouw B. Ouwerkerk	NCI B.V., Capelle aan de IJssel
----------------------	---------------------------------

Organisatie

Accountant	KPMG Accountants N.V., Utrecht
Actuaris (adviserend)	Towers Watson Netherlands B.V., Purmerend
Actuaris (waarmerkend)	Towers Watson Netherlands B.V., Purmerend
Administrateur	AZL N.V., Heerlen
Vermogensbeheerder	NN IP N.V., Den Haag
Custodian	KasBank N.V., Amsterdam

Meerjarenoverzicht

	2016	2015	2014	2013	2012
Aantallen					
Actieve deelnemers	929	923	891	894	878
Gewezen deelnemers	700	649	629	588	560
Pensioengerechtigden	213	213	191	177	155
Totaal aantal	1.842	1.785	1.711	1.659	1.593
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Beleggingen					
Belegd vermogen voor risico fonds ¹⁾	316.058	282.184	266.022	213.585	196.300
Belegd vermogen voor risico deelnemers	32.886	31.216	19.070	16.360	13.112
Beleggingsopbrengsten voor risico fonds	24.773	5.587	44.974	8.852	22.377
Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers	2.007	612	2.051	981	1.305
Rendement o.b.v. total return (volgens opgave van de vermogensbeheerder)	8,7%	2,4%	20,1%	4,8%	13,3%
Reserves					
Algemene reserve	-39.033	-31.352	-6.312	-2.989	-18.780
Bestemmingsreserve premiedepot	0	395	nvt	nvt	nvt
Beleggingsreserve	53.723	48.861	38.237	32.623	31.429
Totaal reserves	14.690	17.904	31.925	29.634	12.649

1) Zie pagina **PM**.

	2016	2015	2014	2013	2012
Technische voorzieningen					
<i>Technische voorzieningen voor risico fonds</i>					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	307.542	270.507	240.258	187.260	186.419
Voorziening Sociaal Plan	0	0	0	0	440
	307.542	270.507	240.258	187.260	186.859
<i>Voorzieningen pensioenverplichtingen voor risico deelnemers</i>	32.886	31.216	19.070	16.360	13.112
Totaal technische voorzieningen	340.428	301.723	259.328	203.620	199.971
Pensioenvermogen ¹⁾	355.118	319.232	291.253	233.254	212.620
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers					
Bijdragen voor risico fonds	14.506	13.734	12.077	11.410	10.535
Bijdragen voor risico deelnemers	0	0	718	2.300	2.133
Totaal premiebijdragen van werkgevers en werknemers	14.506	13.734	12.795	13.710	12.668
Pensioenuitkeringen	-4.860	-4.795	-4.263	-4.159	-3.959
Dekkingsgraad					
Aanwezig (volgens DNB-methode) ²⁾	104,3%	105,8%	113,3%	115,8%	106,8%
Beleidsdekkingsgraad ²⁾	101,8%	108,0%	115,8%	nvt	nvt
Vereiste ²⁾	115,8%	116,2%	115,9%	117,4%	116,8%
Rente o.b.v. rentetermijnstructuur	1,41%	1,78%	1,97%	2,70%	2,51%

1) Het pensioenvermogen is de som van de reserves (excl. bestemmingsreserve premiedepot) en de totale technische voorzieningen

2) Vanaf 2015 is in de verschillende dekkingsgraadberekeningen tevens rekening gehouden met de beleggingen en verplichtingen voor risico deelnemers.

Bestuursverslag

Algemeen

Het bestuur heeft in 2016 aandacht besteed aan acties voortvloeiend uit nieuwe wetgeving zoals de Wet pensioencommunicatie, de Wet verbeterde premieregeling en wetgeving inzake European Market Infrastructure Regulation (hierna: EMIR). EMIR bevat regels voor het afwickelen van derivaten door een centrale tegenpartij. Hierop wordt nader ingegaan in de paragraaf inzake fondsspecifieke ontwikkelingen. Wat betreft de Code Pensioenfonds, opgesteld door de Pensioenfederatie als uitwerking van de Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds, zal het bestuur van Pensioenfonds Astellas in dit jaarverslag verantwoording afleggen over de naleving van de 83 normen van de Code.

Het verslagjaar van de Stichting Pensioenfonds Astellas (hierna: Pensioenfonds Astellas) stond verder in het teken van de afronding van de administratieve transitie naar een nieuwe pensioenregeling. Deze nieuwe pensioenregeling die geldt per 1 januari 2015, is een middelloonregeling die wordt gefinancierd op basis van de Collectieve Defined Contribution (hierna: CDC) methodiek.

Profiel

Stichting Pensioenfonds Astellas

Het fonds is een ondernemingspensioenfonds verbonden aan de onderneming Astellas B.V. en de aan haar gelieerde ondernemingen in Nederland.

Het pensioenfonds heeft de stichting als rechtsvorm en is statutair gevestigd in Leiden.

In overeenstemming met de statuten wordt hierbij verslag uitgebracht over boekjaar 2016.

De in het verslag vermelde bedragen zijn op basis van duizenden euro, tenzij anders is aangegeven.

Doelstelling

Statutaire doelstelling

Het doel van het fonds is het verstrekken en uitkeren van een ouderdomspensioen ten behoeve van de (gewezen) deelnemers. Dit ouderdomspensioen gaat in op de pensioendatum en is een aanvulling op de AOW-uitkering die door de overheid wordt uitbetaald. Daarnaast verstrekt het fonds nabestaandenpensioenen welke, in geval van overlijden van de (gewezen) deelnemer, aan diens partner en/of kinderen worden uitgekeerd. Bij arbeidsongeschiktheid van de deelnemer kan de pensioenverzekering worden voortgezet. Het pensioenfonds kent verder onder voorwaarden een arbeidsongeschiktheidspensioen toe.

De financiering van de pensioenvoorziening vindt plaats door bijdragen van de aangesloten werkgever(s) en werknemers. De afspraken met betrekking tot de financiering en de uitvoering van de pensioenregeling zijn vastgelegd in uitvoeringsovereenkomsten tussen het fonds en de aangesloten werkgevers.

Het fonds heeft een actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn) opgesteld waarin gemotiveerd is omschreven welk beleid wordt gevoerd om de doelstelling van het fonds te kunnen realiseren. In de abtn wordt nader ingegaan op de organisatie van het fonds, de inhoud van de pensioenregeling (pensioenovereenkomst), de financiële opzet (grondslagen, beleidskader en sturingsmiddelen),

hoofdpijnen van het interne beheersingssysteem inclusief risicomanagement en de opzet van de administratieve organisatie en interne controle alsmede de hoofdpijnen van de uitvoeringsovereenkomsten.

Missie, visie en strategie

Het fonds heeft een missie, visie en strategie waarmee het fonds invulling geeft aan artikel 102a Pensioenwet en zijn statutaire doel. Vanwege de verschillende belangen waarmee Pensioenfonds Astellas op een evenwichtige wijze rekening dient te houden is het van belang dat het bestuur van Pensioenfonds Astellas vaststelt wat het op de lange termijn wil realiseren. Deze langere termijndoelstellingen worden vastgelegd in een missie en in uitgangspunten om deze missie te verwezenlijken (strategie). Uit deze missie blijkt waar het fonds voor staat (visie), welke opdracht het fonds wil vervullen en welke waarden en normen Pensioenfonds Astellas kenmerken.

De missie luidt:

'Stichting Pensioenfonds Astellas wil voor zijn (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden een toekomstbestendig en betrouwbaar pensioenfonds zijn dat de pensioenaanspraken kan blijven waarmaken.'

De visie luidt:

'Het pensioenfondsbestuur wil, rekening houdend met de belangen van alle belanghebbenden, samen met de belanghebbenden bouwen aan een goed pensioen voor iedereen.'

Het pensioenfonds doet dit binnen de kaders die sociale partners naar de toekomst toe bepalen.

Het pensioenfonds heeft als ambitie een nominaal pensioen, waarbij koopkrachtbehoud wordt gefinancierd uit eventuele beleggingsrendementen.'

De strategie luidt:

'Het uitvoeringsbeleid van het pensioenfonds is gebaseerd op en vloeit voort uit de resultaten van een ALM-studie, waarvan de uitkomsten in de praktijk regelmatig worden getoetst. Hierover wordt in duidelijke en begrijpelijke bewoordingen met alle belanghebbenden gecommuniceerd.'

Structuur

Statuten

De statuten van Pensioenfonds Astellas zijn in het verslagjaar niet gewijzigd.

Bestuur

Het bestuur, dat verantwoordelijk is voor de uitvoering van de door de werkgever toegezegde pensioenregeling, bestaat uit vijf personen: twee bestuurders worden voorgedragen door de werkgever, twee bestuurders worden voorgedragen door de ondernemingsraad en één bestuurder wordt gekozen door en uit de pensioengerechtigden. De bestuurders worden voor een periode van vier jaar benoemd door het bestuur en treden af volgens een rooster van benoemingen..

Per 1 april 2016 is de heer Vermazen afgetreden als bestuurder van het fonds. Het bestuur is hem zeer erkentelijk voor zijn jarenlange inzet. Hij is per 1 oktober 2016 opgevolgd door mevrouw Van den Berg als bestuurder van het fonds namens de werkgever. Conform de statuten volgt zij de heer Vermazen op voor de duur van de lopende benoeming van de heer Vermazen tot 1 januari 2018.

Het bestuur vergaderde negen maal regulier in het verslagjaar. De belangrijkste aandachtspunten waren:

- implementeren nieuwe wetgeving, zoals onder andere de wet pensioencommunicatie, wet verbeterde premieregeling en EMIR-wetgeving;
- het bestuursverslag en de jaarstukken 2015;
- het integraal risicomanagement, inclusief een integriteitsrisico-analyse;
- de btw-positie van het fonds;
- de haalbaarheidstoets;
- het herstelplan;
- dempingsmethodiek premie per 1 januari 2017;
- overgaan op de nieuwe AG-prognosetafel;
- aanpassing DC-reglement;
- aanpassing pensioenreglement;
- de check op naleving van de Code Pensioenfonds.

Rooster van benoemingen per 31 december:

A. Beijert	1-1-2017 tot 1-1-2021
H.J.L. Janssen	1-1-2015 tot 1-1-2019
V.A.W.M. Rot	1-1-2015 tot 1-1-2019
D. Veenvliet	1-1-2016 tot 1-1-2020
A.G.C. Vermazen	1-1-2014 tot 1-4-2016
N. van den Berg	1-10-2016 tot 1-1-2018

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft een verantwoordingsorgaan ingesteld, bestaande uit een vertegenwoordiger van de werkgever, een vertegenwoordiger van de deelnemers (sinds 2015 wordt een vertegenwoordiger namens de (actieve) deelnemers gekozen via rechtstreekse verkiezingen onder de deelnemers) en een vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden, gekozen door en uit de pensioengerechtigden. Het bestuur vergadert minimaal tweemaal per jaar met het verantwoordingsorgaan. Daarnaast zijn de leden van het verantwoordingsorgaan betrokken bij de selectie van de (leden van) de visitatiecommissie en worden zij uitgenodigd bij eventuele studiedagen van het bestuur. De leden van het verantwoordingsorgaan worden formeel benoemd door het bestuur.

Het bestuur legt jaarlijks verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan als vertegenwoordiger van de bij het fonds betrokken (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever.

De benoemingsperiode van de heer De Wolf eindigt per 1 januari 2017. Conform de normen van de Code Pensioenfonds is hij op dat moment voor het maximale aantal benoemingsperioden lid geweest van het verantwoordingsorgaan. Reeds primo 2016 is de werkgever daarom verzocht een kandidaat voor te dragen voor een lid in het verantwoordingsorgaan namens de werkgever. De werkgever heeft de heer Van Rijswijk voorgedragen. Hij heeft gedurende 2016 als toevoerder deelgenomen aan de vergaderingen van het verantwoordingsorgaan en de gezamenlijke vergaderingen van het bestuur en verantwoordingsorgaan. Het bestuur heeft de heer Van Rijswijk per 1 januari 2017 benoemd tot lid van het verantwoordingsorgaan.

Rooster van benoemingen verantwoordingsorgaan per 31 december:

A.C. de Wolf	1-1-2014 tot 1-1-2017
J.W.C.B. Schotel	18-9-2015 tot 1-1-2018
W.J. Atsma	1-1-2016 tot 1-1-2019
M.J.J. van Rijswijk	1-1-2017 tot 1-1-2020

In dit jaarverslag wordt verslag gedaan van de bevindingen van het verantwoordingsorgaan ten aanzien van het door het bestuur in 2016 gevoerde beleid.

Vergoedingen

De leden van het bestuur en verantwoordingsorgaan worden als zodanig niet bezoldigd. Wel kunnen zij gebruik maken van een vacatievergoeding.

Over 2016 heeft het bestuur gebruik gemaakt van de vacatievergoeding. Een bedrag van circa 12.400 euro is vergoed. De leden van het verantwoordingsorgaan hebben geen gebruik gemaakt van de vacatievergoeding.

Intern toezicht

In het kader van goed pensioenfondsbestuur draagt het bestuur zorg voor intern toezicht.

Als voorgeschreven door de Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen zal het bestuur jaarlijks een visitatie laten verrichten door een visitatiecommissie. Het bestuur heeft vanaf 2014 een contract voor drie jaren afgesloten met VCP (Visitatiecommissie Pensioenfondsen), met de mogelijkheid van tussentijdse opzegging. Het bestuur heeft in 2017 over het verslagjaar 2016 een visitatie laten uitvoeren. De aanbevelingen van de visitatiecommissie worden in 2017 door het bestuur opgepakt of er wordt gemotiveerd aangegeven waarom de aanbevelingen niet zullen worden opgevolgd. De samenvatting van het verslag van de visitatiecommissie is verderop in dit verslag toegevoegd. Zoals te doen gebruikelijk heeft het bestuur de actiepunten uit de visitatie over het verslagjaar 2015 verwerkt in een 'actiepunten en aandachtlijst'. De visitatiecommissie heeft tijdens de visitatie over het verslagjaar 2016 geconstateerd dat het bestuur alle acties heeft opgepakt. Ook de acties uit het verslagjaar 2016 zullen door het bestuur verwerkt worden in een 'actiepunten en aandachtlijst'.

Compliance officer

De compliance officer bewaakt dat de bestuurders de van toepassing zijnde gedragscode naleven. In 2015 heeft het bestuur een contract gesloten met NCI (Nederlands Compliance Instituut). De compliance functie is daarmee uitbesteed aan een deskundige, in de markt goed bekend staande, partij op dit gebied.

In het verslagjaar zijn door de compliance officer geen bijzonderheden gemeld.

Communicatie

De website van het fonds neemt een belangrijke plaats in bij de communicatie-activiteiten van het fonds. Op de website worden regelmatig nieuwsberichten gepubliceerd. Maandelijks wordt informatie verstrekt over de ontwikkeling van de dekkingsgraad van het fonds.

Via de website geeft het fonds invulling aan de vernieuwde eisen uit de Wet Pensioencommunicatie en Pensioen 1-2-3. Aan de website is een werknemersportaal gekoppeld waarop de deelnemer kan inloggen en zijn persoonlijke informatie en documenten, zoals het UPO, kan raadplegen.

Namens het bestuur is een bestuurder, de heer Rot, speciaal belast met het coördineren van de communicatie-activiteiten.

Door de werkgever werden ook dit jaar weer pensioensprekuren georganiseerd voor de actieve deelnemers van het fonds. Deze spreken worden verzorgd door medewerkers van AZL.

Uitbestede werkzaamheden

De pensioenadministratie (deelnemersadministratie en pensioenbetalingen) en de financiële administratie worden verzorgd door AZL N.V. te Heerlen.

Het vermogen van het fonds en de beleggingsadministratie worden beheerd door NN IP N.V. te Den Haag. NN IP N.V. werkt hierbij op basis van de door het bestuur vastgestelde richtlijnen met betrekking tot het vermogensbeheer. KasBank N.V. is de custodian van het fonds. Sinds augustus 2015 zijn de compliance werkzaamheden uitbesteed aan NCI.

Voor actuariële werkzaamheden en adviezen maakt het bestuur gebruik van de diensten van Willis Towers Watson. Voor de waarmerking van de voorziening pensioenverplichtingen maakt het bestuur gebruik van de gesepareerde waarmerkende actuariële diensten van Willis Towers Watson.

De controle van de administratie en de jaarrekening wordt verricht door KPMG Accountants N.V. te Utrecht.

Het fonds heeft de rechten en plichten van de externe partijen vastgelegd in contracten met daar waar van toepassing een Service Level Agreement (SLA).

Wet en regelgeving

Code Pensioenfonds

Het bestuur onderschrijft de uitgangspunten van de Code Pensioenfonds. Omdat voor de naleving van de Code het beginsel 'pas toe of leg uit' geldt heeft het bestuur in het onderhavige verslagjaar geïnventariseerd aan welke normen uit de code wordt voldaan, welke normen nog aanleiding geven tot actie en van welke normen het bestuur om moverende redenen wenst af te wijken. Het bestuur heeft vastgesteld dat ultimo het onderhavige verslagjaar grotendeels wordt voldaan aan de normen uit de code.

Het bestuur heeft de volgende normen uit de Code nageleefd.

Het bestuur heeft geconcludeerd dat de volgende normen uit de Code niet op het fonds van toepassing is.

'Taken en werkwijze bestuur' (normen 1 tot en met 9). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

'Taak en werkwijze belanghebbendenorgaan' (normen 10 tot en met 13). Het fonds kent geen belanghebbendenorgaan. De normen zijn derhalve niet van toepassing.

'Taken en werkwijze intern toezicht' (normen 14 tot en met 16). Het fonds kent geen Raad van Toezicht. Norm 16 is derhalve niet van toepassing.

'Verantwoording afleggen' (normen 17 tot en met 22). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

'Integraal risicomanagement' (normen 23 en 24). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

'Communicatie en transparantie' (normen 25 en 26). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

'Verantwoord beleggen' (normen 27 tot en met 29). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

'Uitvoering, uitbesteding en kosten' (normen 30 tot en met 37). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

'Rol accountant en actuaris' (normen 38 en 39). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

'Klachten en geschillen' (normen 40 en 41). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

'Melding onregelmatigheden (norm 42). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

'Klokkenluidersregeling (normen 43 en 44). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het bestuur geen personen kent die direct financieel afhankelijk zijn van het fonds. De bestuursleden worden immers niet bezoldigd uit de middelen van het fonds. Onregelmatigheden kunnen worden gemeld aan de compliance officer van het fonds. Het fonds acht deze normen op basis hiervan niet van toepassing.

'Inrichting en organisatie' (normen 45 tot en met 47). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

'Geschiktheid bestuur' (normen 48 tot en met 51). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende normen volledig naleeft.

'Intern toezicht' (normen 52 tot en met 55). Het fonds kent geen Raad van Toezicht. Normen 53, 54 en 55 zijn derhalve niet van toepassing.

'Verantwoordingsorgaan' (norm 56). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende norm volledig naleeft.

'Belanghebbendenorgaan' (normen 57 en 58). Het fonds kent geen belanghebbendenorgaan. De normen zijn derhalve niet van toepassing.

'Stemverhoudingen' (norm 59). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende norm volledig naleeft.

'Zittingsduur en herbenoeming' (normen 60 tot en met 71). Het fonds kent geen belanghebbendenorgaan. De normen 62 en 63 zijn derhalve niet van toepassing. Het bestuur heeft besloten er naar te streven de normen inzake diversiteit die de Code stelt zoveel mogelijk na te leven. Echter, gezien de omvang van het fonds zal deskundigheid van personen de voorrang krijgen indien dit nodig blijkt. Bij gelijke geschiktheid wordt de diversiteitsregel toegepast (norm 66 tot en met 70).

'Integer handelen' (normen 72 tot en met 76). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende norm volledig naleeft.

'Beloningsbeleid' (normen 77 tot en met 81). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende norm volledig naleeft.

'Compliance' (normen 82 tot en met 83). Het bestuur heeft geconcludeerd dat het de betreffende norm volledig naleeft.

Beleidsdekkingsgraad

DNB (De Nederlandsche Bank) schrijft sinds 1 januari 2015 een nieuwe dekkingsgraad voor die het fonds dient te gebruiken bij alle besluiten omtrent het verlenen van toeslagen, maar ook het eventueel korten op aanspraken en rechten van zijn (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Deze beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad over de laatste 12 maanden. Het bestuur van Pensioenfonds Astellas hanteert de beleidsdekkingsgraad bij alle belangrijke besluiten vanaf 1 januari 2015.

Mede aan de hand van de beleidsdekkingsgraad wordt bepaald of het pensioenfonds in een tekortsituatie verkeert, of een pensioenverlaging noodzakelijk is en of toeslag verleend kan worden.

De beleidsdekkingsgraad van Pensioenfonds Astellas wordt berekend door AZL Actuarial. Het bestuur en AZL zijn een procedurele methode van berekenen van de beleidsdekkingsgraad overeengekomen. Deze berekeningswijze is als bijlage bij de actuariële bedrijfstechische nota van het fonds opgenomen. Het fonds heeft afspraken met AZL gemaakt over het doorvoeren van wijzigingen. Dit is in beginsel de maand volgend op het voorgenomen besluit.

Haalbaarheidstoets

Het fonds dient de aanvangshaalbaarheidstoets uit te voeren bij invoering van een nieuwe regeling of op het moment dat zich een significante wijziging voordoet. Het bestuur dient daarbij te bepalen of sprake is van een significante wijziging. Daarnaast was deze toets verplicht voorgeschreven door DNB bij de invoering van het nFTK in 2015.

Het fonds heeft de aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd medio 2015 en heeft daarbij het verwachte pensioenresultaat en het verwachte pensioenresultaat in een slecht weer scenario vastgesteld. Het fonds dient het verwachte pensioenresultaat in een slecht weer scenario vast te stellen op basis van gekozen ondergrenzen die passen binnen de risicohouding die het fonds heeft benoemd. Deze risicohouding is na overleg met sociale partners door het bestuur vastgesteld.

Het bestuur heeft geconcludeerd dat er in 2016 geen sprake was van een significante wijziging. Er is derhalve in 2016 geen aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. Het fonds heeft voor de eerste maal de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd. Uit de uitgevoerde jaarlijkse haalbaarheidstoets blijkt dat het fonds het verwachte pensioenresultaat in het in deze toets voorgeschreven scenario (slechtweer scenario) naar verwachting voldoende kan waarmaken.

	Risicohouding (lange termijn)		2015	2016	
Toetsing – Pensioenresultaat	Ondergrens	Ondergrens (bandbreedte)	Resultaat	Resultaat	Voldaan?
Vanuit feitelijke financiële positie					
Mediaan	85%	[77% - 94%]	86%	84%	Ja, op basis van bandbreedte
5 ^e percentiel			59%	60%	
Relatieve afwijking t.o.v. mediaan	30%	[27% - 33%]	32%	29%	Ja

De uitkomsten van de jaarlijkse haalbaarheidstoets voldoen aan de vastgestelde ondergrenzen, rekening houdend met de door het fonds gedefinieerde bandbreedte.

Naleving wet- en regelgeving

In het verslagjaar zijn aan het fonds geen dwangsommen of boetes opgelegd door de toezichthouder. Er zijn door DNB geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is de bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

In 2016 zijn door het bestuur geen klachten- en/ of incidenten ontvangen.

De pensioenregelingen

Met ingang van 1 januari 2015 bestaat de pensioenregeling voor de deelnemers uit een middelloonregeling (uitkeringsovereenkomst) en een beschikbare premieregeling (premieovereenkomst).

Middelloonregeling

Deze pensioenregeling is een middelloonregeling gebaseerd op een zogenaamde Collectieve Defined Contribution (CDC)-financiering van de regeling.

Deze CDC-regeling kenmerkt zich met name door de vaste premie die de werkgever afdraagt aan pensioenfonds Astellas. Door het betalen van deze premie heeft de werkgever aan zijn pensioenverplichting voldaan. De door sociale partners overeengekomen vaste premie voor de jaren 2015 tot en met 2019 bedraagt 22,4% van de loonsom. Het pensioenfonds wendt de premie aan ten behoeve van de opbouw van actieve deelnemers. Wanneer er na het toekennen van het maximaal fiscale opbouwpercentage van 1,875% een saldo uit de premie resteert, wordt hiervan een reserve gevormd ten behoeve van 'toekomstige opbouw'. Wanneer de premie ontoereikend blijkt, zal de opbouw over dat jaar evenredig verminderd worden.

De pensioenrichtleeftijd is de 67e verjaardag van de deelnemer. Een eerdere c.q. latere ingang van het ouderdomspensioen tot op zijn vroegst 55 jaar respectievelijk uiterlijk de 72-jarige leeftijd is onder toepassing van actuariële korting respectievelijk oprenting van het reguliere levenslange ouderdomspensioen mogelijk.

Het totaalbedrag aan levenslang ouderdomspensioen is gelijk aan de som van de pensioenopbouw in elk der verstreken deelnemersjaren. Vanaf 2015 is het maximale pensioengevende opbouwpercentage ouderdomspensioen 1,875%. De feitelijke opbouw in 2016 bedroeg 1,61%. De franchise bedraagt per 1 januari 2016 €13.879. Het partnerpensioen kent een beoogd opbouwpercentage van 70% van het opbouwpercentage van het ouderdomspensioen per jaar.. De berekening van de premie en als afgeleide daaruit het opbouwpercentage wordt vanaf het verslagjaar 2016 gebaseerd op de meest actuele cijfers per ultimo kwartaal drie voorafgaand aan het jaar waarop de opbouw betrekking heeft .

Deze middelloonregeling kent een voorwaardelijke toeslagregeling: indien en voor zover de middelen van het fonds dit toelaten worden de opgebouwde pensioenaanspraken van de actieve deelnemers alsmede de premievrije aanspraken en de ingegane pensioenuitkeringen van de inactieve deelnemers jaarlijks per 1 januari aangepast. Het peilmoment voor de bepaling van de mogelijkheid tot toeslagverlening wordt vanaf verslagjaar 2016 door het fonds gebaseerd op de beleidsdekkingsgraad per ultimo kwartaal drie voorafgaand aan het jaar waarop de toeslagverlening betrekking heeft.

De toeslagverlening voor zowel actieve als inactieve deelnemers is voorwaardelijk, dat wil zeggen afhankelijk van de eventuele overrendementen van het fonds. Er bestaat geen recht op toeslagverlening en het is ook voor de lange termijn niet zeker of en in hoeverre toeslagverlening zal plaatsvinden. Het bestuur beslist jaarlijks in hoeverre de pensioenrechten en pensioenaanspraken worden aangepast. De toeslagverlening wordt uit middelen van het fonds gefinancierd. Er wordt alleen toeslag verleend indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de gewogen ondergrens van 109,1% (niveau 2016) en indien de toeslagverlening toekomstbestendig is.

Gelet op de beleidsdekkingsgraad eind september 2015 heeft het bestuur besloten om de opgebouwde pensioenaanspraken van de actieve deelnemers per 1 januari 2016 niet te verhogen. De ingegane pensioenen (pensioengerechtigden) en de pensioenaanspraken van de inactieve deelnemers (slapers) zijn met ingang van 1 januari 2016 eveneens niet verhoogd.

Premieovereenkomst (beschikbare premieregeling, DC-regeling)

De premieovereenkomst is op 1 januari 2006 ingevoerd ter vervanging van de FUT-regeling die, in verband met VPL-wetgeving op 1 januari 2006 (VPL staat voor 'Wet aanpassing fiscale behandeling VUT/prepensioen en introductie levensloopregeling'), is beëindigd voor de deelnemers die geboren zijn op of na 1 januari 1950. Per 31 december 2014 is deze DC-regeling een gesloten regeling. Het is

door de wijziging in het fiscaal maximale opbouwpercentage naar 1,875% per jaar, per 1 januari 2015 niet meer mogelijk stortingen te doen in deze regeling.

Na afloop van een kalenderjaar vindt een rendementsdeling plaats. Met de rendementsdeling wordt het behaalde beleggingsrendement, verminderd met kosten, verdeeld over alle (gewezen) deelnemers. De beschikbare premies worden collectief belegd conform het beleggingsbeleid van het pensioenfonds; de in mindering te brengen kosten hebben betrekking op de kosten van het vermogensbeheer en de administratiekosten welke zijn toe te rekenen aan de beschikbare premieregeling (premieovereenkomst). In 2015 is na toetreding van de (gewezen) deelnemers uit de FUT-regeling het DC-reglement aangepast. Naast de jaarlijkse rendementstoekenning wordt aan de deelnemer die gedurende het jaar zijn kapitaal aanwendt een rendement toegekend over de maanden tot aan de maand voorafgaand aan de maand van aanwending van het kapitaal.

Door de wijziging van het DC-reglement kan de (gewezen) deelnemer op de pensioendatum een extra levenslang ouderdomspensioen aankopen bij Pensioenfonds Astellas en sinds primo december 2016 bij een externe aanbieder. Bij de aankoop/inkoop van pensioen vanuit de DC-regeling van Pensioenfonds Astellas naar de middelloonregeling van Pensioenfonds Astellas zal een solvabiliteitskorting op het ingebrachte pensioenkapitaal van toepassing zijn.

Premiebeleid

De werkgever en de werknemers stellen jaarlijks een premie beschikbaar zoals overeengekomen door sociale partners. De totale premie (werkgevers- en werknemersdeel tezamen) bedraagt 22,4% van de loonsom en is voor een periode van vijf jaren vastgesteld per 1 januari 2015. De werkgever heeft eind 2016 het fonds verzocht om per 1 januari 2017 een andere dempingssystematiek te hanteren. Hierover is een nadere toelichting opgenomen in de toekomstparagraaf.

Het werkgeversdeel bedraagt 70% en het werknemersdeel 30% van de verschuldigde premie.

Financiële positie van het fonds

De voorziening pensioenverplichtingen is in 2016 met circa € 37 miljoen toegenomen tot € 307,5 miljoen (2015: € 270,5 miljoen), hetgeen resulteert in een aanwezige dekkingsgraad van 104,3% en een beleidsdekkingsgraad van 101,8% ultimo december 2016. Ultimo 2015 bedroeg de aanwezige beleidsdekkingsgraad nog 108,0%.

Het saldo in de DC-regeling bedroeg ultimo 2016 € 32,9 miljoen. Het rendement bedroeg over 2016 8,7%.

De voorziening pensioenverplichtingen is per eind 2015 vastgesteld op basis van de Prognosetafel AG2014 ¹⁾ rekening houdend met een verdere fondsspecifieke verfijning door toepassing van het Towers Watson Ervaringssterftemodel 2014. Per ultimo 2016 heeft het fonds de nieuwe AG Prognosetafel (AG 2016) en de nieuwe correcties voor ervaringssterfte op basis van het Willis Towers Watson Ervaringssterftemodel verwerkt. In het Willis Towers Watson Ervaringssterftemodel wordt expliciet rekening gehouden met het opleidings- en loonniveau van de deelnemerspopulatie. Doordat het opleidings- en loonniveau van de deelnemers over het algemeen hoger ligt dan het Nederlands gemiddelde is de levensverwachting ook hoger dan het gemiddelde.

De benodigde solvabiliteit onder nFTK dient zodanig te zijn dat het fonds met 97,5% zekerheid in het volgend jaar nog voldoende vermogen heeft om de verplichtingen op marktconforme basis over te dragen aan een externe partij. De benodigde solvabiliteit wordt bepaald met behulp van een door DNB aangereikt standaardmodel. De vereiste dekkingsgraad op basis van het risicoprofiel van het fonds uitgedrukt als een percentage van de totale technische voorzieningen bedraagt ultimo 2016 115,8%. Het vereist eigen vermogen uitgedrukt als een percentage van enkel de voorzieningen voor risico van het fonds bedraagt 117,5%.

1) AG staat voor Actuariel Genootschap.

Artikel 129 van de Pensioenwet schrijft voor dat de te ontvangen premie ten minste gelijk dient te zijn aan de conform de abtn te ontvangen kostendekkende premie. Door de certificerend actuaaris is vastgesteld dat de ontvangen premie ten minste gelijk is aan de kostendekkende premie. De hoogte van de ontvangen premie bedraagt € 14,1 miljoen, samen met de vrijgevallen € 0,4 miljoen vanuit het Premiedepot bedraagt de feitelijke premie € 14,5 miljoen. De gedempte kostendekkende premie bedraagt € 14,2 miljoen.

Verder wordt opgemerkt dat het fonds sinds de oprichting nooit premies aan de werkgever heeft gerestitueerd.

Herstelplan en herstelkracht

Per 1 januari 2015 is het onderscheid tussen het korte- en langetermijn herstelplan verdwenen. Het herstelplan dat per 1 januari 2015 van kracht is bij Pensioenfonds Astellas geeft aan hoe het fonds in maximaal 10 jaren herstelt van de kritische beleidsdekkingsgraad naar het vereist eigen vermogen van het fonds.

Vóór 1 april 2016 heeft het bestuur het opgestelde herstelplan ingediend bij DNB. Uit het herstelplan blijkt dat het fonds medio 2018 naar verwachting uit herstel zal zijn. Een korting is derhalve niet aan de orde.

De voortgang van het herstelplan wordt jaarlijks door het bestuur geëvalueerd. In maart 2017 is een nieuw herstelplan ingediend. De beleidsdekkingsgraad komt nu naar verwachting in 2021 boven de vereiste dekkingsgraad.

Zelfevaluatie

Het bestuur evalueert het functioneren van het bestuur jaarlijks. Het bestuur volgt daarbij de geschetste werkwijze uit de aanbevelingen van de Pensioenfederatie zoals opgenomen in de Code Pensioenfondsen. Om het jaar zal een externe onafhankelijke partij het evaluatieproces begeleiden. In het andere jaar vindt de zelfevaluatie plaats onder leiding van de voorzitter.

Het fonds heeft de zelfevaluatie 2016 onder leiding van een externe partij, Mercer, laten plaatsvinden. De overall conclusie van de evaluatie was dat het bestuur naar behoren functioneert. Aan de hand van de evaluatie zijn een paar actiepunten benoemd en deze zijn door het bestuur opgepakt:

- Het actualiseren van het integriteitsbeleid;
- Bezien risicohouding bij beleggingsbeleid door overgang naar CDC-regeling.

Uitvoeringskosten

Reeds medio november 2011 heeft de Pensioenfederatie de Aanbevelingen uitvoeringskosten gepresenteerd. De Pensioenfederatie heeft de initiële aanbevelingen omtrent het presenteren van de uitvoeringskosten geactualiseerd in november 2012 en in oktober 2013 verder ingevuld. Pensioenfondsen werden opgeroepen om de kosten van het pensioenbeheer, vermogensbeheer en transactiekosten te publiceren. Deze kosten moeten naar de mening van de Pensioenfederatie volledig bekend zijn binnen het pensioenfonds en beschikbaar zijn voor deelnemers. De aanbevelingen luiden als volgt:

- Rapporteer de kosten van pensioenbeheer in euro per deelnemer.
- Rapporteer de kosten van het vermogensbeheer in % van het gemiddeld belegd- vermogen.
- Rapporteer separaat (eventueel geschatte) transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen.

Het fonds onderschrijft de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en wenst volledige transparantie te realiseren ten aanzien van deze kosten. Dit gaat dus verder dan alleen de direct in de jaarrekening te verantwoorden kosten. Het transparant maken van alle kosten en mogelijk afzetten tegen een benchmark is daarbij een middel om de kosten verder te beheersen. Met onderstaand overzicht geeft het fonds gevolg aan de aanbevelingen.

Kostenoverzicht

	2016	2015	2014
Pensioenbeheer			
Kosten in euro per deelnemer ¹⁾	€ 671	€ 935	€ 656
Vermogensbeheer			
Kosten in % van het gemiddeld belegd vermogen ²⁾	0,42%	0,44%	0,44%
Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,05%	0,02%	0,04%
Totale kosten vermogensbeheer in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,47%	0,46%	0,48%

Uit het jaarlijks benchmark onderzoek uitgevoerd door KasBank, waaraan het fonds deelneemt en waarbij Pensioenfonds Astellas werd vergeleken met 49 andere Nederlandse pensioenfonds, blijkt dat Pensioenfonds Astellas goed presteert ten opzichte van de peer group, maar dat de kosten bij grote (verplichtgestelde) bedrijfstakpensioenfonds aanzienlijk lager zijn.

Herverzekering

Het fonds is vrijwel volledig zelf risicodragend. Alleen de individuele risico's van overlijden en arbeidsongeschiktheid zijn door middel van een (risico-)verzekering herverzekerd.

Ter zake van het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico heeft het fonds ingaande 1 januari 2007 een herverzekeringsovereenkomst met Zwitserleven. De contractperiode is vijf jaar. De maximale dekking, ten gevolge van een catastrofe, bedraagt € 90 miljoen. De maximale aansprakelijkheid per deelnemer is gelijk aan € 3,5 miljoen. Bij het contract is sprake van winstdeling achteraf. Het fonds heeft per 1 januari 2017 een nieuw contract gesloten met Zwitserleven.

Risicoparaagraaf

Algemeen

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioenverplichtingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen.

In deze risicoparaagraaf wordt ingegaan op het beleid van het pensioenfonds en de risico's die het pensioenfonds bij de uitvoering van zijn taken loopt. Voor de wijze waarop deze risico's zijn afgedekt en een kwantificering van deze risico's wordt ook verwezen naar de paraagraaf "Financiële risico's" in de jaarrekening.

- 1) Kosten van het pensioenbeheer bestaan uit de kosten van uitbesteding, bestuurskosten en de kosten van toezicht. De totale kosten in 2016 bedragen euro 766.700. Om de kosten per deelnemer te berekenen is conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee. Dit in tegenstelling tot de methode 'normdeelnemer' waarbij elk type deelnemer een weging krijgt in het totale aantal deelnemers. Een pensioengerechtigde en gewezen deelnemer kosten immers minder dan een actieve deelnemer. De kosten in 2015 lagen incidenteel hoger door de transitie die heeft plaatsgevonden. In 2016 is nog een beperkt deel van deze kosten verwerkt.*
- 2) Kosten van het vermogensbeheer kunnen in twee categorieën worden onderscheiden. De eerste categorie betreft de kosten zoals die in de jaarrekening zijn verwerkt. Daaronder vallen de beheervergoeding van de vermogensbeheerder(s) en overige beheervergoedingen zoals transitiekosten. Dit betreft een bedrag van euro 652.000 (is inclusief de nog aan de DC-regeling toe te rekenen euro 43.000). De tweede categorie betreft kosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn dus niet inbegrepen in de kosten van de vermogensbeheerder(s) zoals opgenomen in de jaarrekening en zijn geschat op euro 952.000. De totale kosten vermogensbeheer komen daarmee uit op circa euro 1.604.000. Het gemiddeld belegd vermogen bedraagt euro 343.767.600 (inclusief de beleggingen voor risico deelnemers).*

Inzake de risicobereidheid van het fonds heeft het bestuur in 2015 afspraken gemaakt met de sociale partners bij Astellas. Hierbij is rekening gehouden met het uitgevoerde risicobereidheidsonderzoek onder de deelnemers en pensioengerechtigden van het fonds medio 2015.

De risicobereidheid van het fonds is in de abtn van het fonds beschreven en vormt mede de basis voor het fondsbeleid. Als maatstaf voor de draagkracht van het fonds wordt de beleidsdekkingsgraad genomen. Om de risico's te beheersen en de ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad te beïnvloeden heeft Pensioenfonds Astellas een aantal beleidsinstrumenten ter beschikking: beleggingsbeleid en toeslagbeleid.

Binnen het nFTK dient gemonitord en gecommuniceerd te worden naar de deelnemers of het gevoerde beleid resulteert in de verwachte doelstellingen. Deze wettelijke verplichting komt tot uitdrukking in de zogeheten 'risicohouding'. De risicohouding van het fonds is de mate waarin het fonds, na overleg met sociale partners en het verantwoordingsorgaan, bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het fonds te realiseren en de mate waarin het fonds beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het fonds.

Dit impliceert dat het bestuur prioriteit geeft aan de beheersing van die risico's, die een grote financiële impact op het fonds kunnen hebben. Deze risico's doen zich vooral voor op het terrein van het vermogensbeheer.

Het bestuur monitort de risico's op regelmatige basis. Hiervoor heeft het fonds een intern risicobeheersingssysteem opgesteld. Dit interne systeem is sinds 2012 volledig operationeel. Daarnaast beschikt het fonds vanaf mei 2012 over een financieel crisisplan dat jaarlijks wordt geagendeerd om te beoordelen of het geactualiseerd dient te worden. In dit plan is vastgelegd wat het bestuur onder een financiële crisis verstaat en welke maatregelen in een dergelijk geval worden ingezet.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur heeft zijn beleid verwoord in de abtn. Algemene leidraad voor het uitvoeren van zijn beheertaken is risicomijdend operationeel management. Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- ALM-beleid en duration matching;
- proces inzake vaststelling beleidsdekkingsgraad;
- beleggingsbeleid;
- toeslagbeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- beleid ten aanzien van uitbesteding;
- risicomanagementbeleid;
- financieel crisisplan.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. De invloed van deze sturingsmiddelen op de financiële positie van het fonds wordt jaarlijks geëvalueerd. Bij deze evaluatie speelt zowel de huidige financiële positie, alsmede de financiële positie van het fonds in de toekomst, een rol.

Bij de analyse wordt onder meer gebruik gemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's. Het bestuur heeft in 2015 een ALM-studie laten verrichten door Willis Towers Watson. Op basis van deze studie heeft het bestuur geconcludeerd dat de huidige beleggingsmix gehandhaafd blijft.

Om te toetsen of het beleid op lange termijn tot de gewenste resultaten leidt, heeft het pensioenfonds in 2015 een aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. In 2016 is voor het eerst een jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd.

Het financiële model van DNB kent voor een aantal risicocategorieën vastgestelde scenario's ('schokken'). De hoofdletter 'S', aangevuld met een nummer achter een aantal risicocategorieën vertegenwoordigt de code die DNB in het risicomodel voor de desbetreffende risicocategorie hanteert. Bij de berekening van het vereist eigen vermogen (buffers) past het pensioenfonds de standaardmethode toe op basis van de zogenaamde wortelformule (S1 t/m S6 en S10). Kwantitatieve en kwalitatieve toelichtingen van deze risico's zijn opgenomen in de "risicoparagraaf" in de jaarrekening. In 2012 heeft het bestuur besloten om op basis van actief beheer de risico's bij het bepalen van het vereist eigen vermogen te berekenen. Het beleid en de doelstellingen van het fonds worden periodiek door middel van een ALM-studie herijkt en daarnaast jaarlijks op hun haalbaarheid getoetst.

Hieronder worden de voornaamste risico's en onzekerheden behandeld.

Strategie

Het pensioenfonds kent als ondernemingspensioenfonds van Astellas B.V. en aan haar gelieerde ondernemingen een relatief consistente groep van werknemers die aan de pensioenregeling deelneemt en ondervindt derhalve geen directe gevolgen van de markt als het om de omvang van het deelnemersbestand gaat. Dat neemt niet weg dat het bestuur, dankzij een toenemende transparantie met betrekking tot de uitvoeringskosten en -in geval van uitbesteding- de (kwaliteit- en prijsniveau van) dienstverleningsproducten van andere aanbieders op het terrein van vermogensbeheer en pensioenadministratie, zich steeds rekenschap geeft van en verantwoording aflegt over het gevoerde beleid en de uitvoeringskosten.

Ook de maatschappelijke trend naar een effectievere en efficiëntere uitvoering dwingt het bestuur de ontwikkelingen inzake consolidatie en integratie nauwlettend te volgen.

De complexiteit van de pensioenwetgeving en frequentie waarmee wettelijke voorschriften worden gewijzigd verlangen van het bestuur een nauwe samenwerking met de service providers. Het bestuur is van oordeel dat het zijn verantwoordelijkheid voor de uitbestede werkzaamheden kan waarmaken, dankzij ISAE-verklaringen, periodieke rapportages, jaarlijkse evaluatie van de dienstverlening en andere, contractueel vastgelegde, middelen.

Duurzaamheid staat hoog in het vaandel van het bestuur, maar maatschappelijk verantwoord beleggen blijft steeds een zakelijke afweging tussen kosten en opbrengsten. Elders in dit bestuursverslag wordt hierop nader ingegaan. Het bestuur heeft medio maart 2017 het convenant van De Pensioenfederatie inzake maatschappelijk verantwoord beleggen ondertekend en onderschrijft de principes van maatschappelijk verantwoord beleggen.

Financiële risico's

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft de solvabiliteit, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor eventuele toeslagverlening over de opgebouwde aanspraken en ingegane pensioenen. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De solvabiliteit wordt bepaald door de volgende risicocategorieën:

- Renterisico (S1);
- Marktrisico op zakelijke waarden (S2);
- Valuta risico (S3);
- Grondstoffenrisico (S4);
- Kredietrisico (S5);
- Verzekeringstechnisch risico (S6);
- Liquiditeitsrisico (S7);
- Concentratierisico (S8);
- Operationeel risico (S9 zie paragraaf: "Niet financiële risico's");
- Actief beheer risico (S10).

Renterisico (S1)

Pensioenfondsen kennen doorgaans een langere looptijd voor hun verplichtingen dan voor hun bezittingen. Vanwege deze mismatch ondervindt een fonds renterisico. Immers bij een rentedaling zullen de verplichtingen sterker toenemen in waarde dan de bezittingen. Het standaardmodel van DNB bevat voorgeschreven rentescenario's (verschuiving actuele rentetermijnstructuur via voorgeschreven rentefactoren) om het vereist eigen vermogen voor dit risico te bepalen.

Om de aanwezige mismatch te beperken dekt het fonds het renterisico gedeeltelijk –50% op marktrente– af. Hierbij wordt een bandbreedte gehanteerd zodat minimaal 45% en maximaal 55% van het renterisico wordt afgedekt.

Marktrisico op zakelijke waarden (S2)

De waarden van aandelen en onroerend goed zijn onderhevig aan marktfluctuaties. Fondsen die een deel van hun vermogen in zakelijke waarden hebben belegd, lopen hierdoor risico.

Beleid van het fonds is om deze risico's zoveel mogelijk te spreiden.

Valutarisico (S3)

Valutarisico betreft het risico dat de waarde van de beleggingen in vreemde valuta fluctueert als gevolg van veranderingen van vreemde valutakoersen. De kans dat de wisselkoers van vreemde valuta fluctueert ten opzichte van de euro betekent een risico voor een pensioenfonds omdat verplichtingen veelal in euro luiden en bezittingen (deels) in vreemde valuta. Dit risico is van belang voor zowel directe posities in een valuta, als voor beleggingen die gewaardeerd zijn in een andere valuta.

Het beleid van het pensioenfonds is om het valutarisico voor 50% af te dekken.

Grondstoffenrisico (S4)

Fondsen die beleggen in grondstoffen (commodities) lopen het risico dat de waarde van deze beleggingen daalt. Het fonds heeft in 2016 niet in grondstoffen belegd.

Kredietrisico (S5)

Bij het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de tegenpartij tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze spread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid, risicovrij, tot uitkering zal komen. Het beleid van het fonds bepaalt dat alleen kredieten worden verleend aan hoogwaardige instellingen.

Verzekeringstechnisch risico (S6)

Naast de financiële risico's staat het fonds bloot aan verzekeringstechnische risico's. Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevensrisico).

De sterftetrend zelf dient te worden meegenomen bij de bepaling van de voorziening voor risico fonds.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Het liquiditeitsrisico van het fonds is miniem aangezien de premie-inkomsten hoger zijn dan de pensioenuitkeringen en de uitvoeringskosten. Het fonds zal de ontwikkelingen inzake EMIR-wetgeving nauwgezet blijven volgen, aangezien hieruit de verplichting voor het fonds zou kunnen voortkomen dat het fonds liquiditeiten dient aan te houden als collateral. Dit zou tot een additioneel 'liquiditeitsrisico' kunnen leiden voor het fonds wanneer dit het geval blijkt te zijn.

Concentratierisico (S8)

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van leningen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico. Het fonds heeft in de beleggingen spreiding aangebracht, namelijk een geografische spreiding, spreiding in economische sectoren en spreiding in tegenpartijen.

Inflatierisico

Het inflatierisico is het risico dat het fonds onvoldoende in staat is om (toenemende) verplichtingen als gevolg van (verwachte wijziging in) inflatie te financieren zonder belanghebbenden te benadelen.

Niet financiële risico's

Sponsorrisico

Het pensioenfonds heeft een directe economische en contractuele band met de werkgever als sponsor van het pensioenfonds. Deze afhankelijkheid vertaalt zich in risico's voor het pensioenfonds, de zogenaamde sponsorrisico's. Voorbeelden van sponsorrisico's zijn onder meer: faillissementsrisico, betalingsonmacht van de sponsor veroorzaakt door negatieve ontwikkelingen bij de sponsor, financieringsrisico, beëindiging van de relatie met de sponsor en belangenverstrengeling tussen het pensioenfonds en de sponsor. Het bestuur van het fonds heeft, zoals te doen gebruikelijk, kennis genomen van de meest recente jaarrekening van de sponsor en dat gaf geen aanleiding tot vragen.

Omgevingsrisico

Hieronder worden risico's verstaan als gevolg van externe veranderingen. Gedacht kan worden aan veranderingen in de maatschappelijke wens om duurzaam te beleggen. Het fonds heeft een duurzaam beleggingsbeleid geïntroduceerd, dit beleid kan leiden tot een beperkter rendement.

Operationeel risico (S9)

Het operationeel risico is het risico op verlies als resultaat van inadequate of foutieve interne processen, mensen en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen. Operationele risico's hebben een negatieve impact op een goede uitvoering van de pensioenregeling. Voor deze operationele risico's geldt wel dat een verregaande reductie onevenredig veel inspanning en kosten met zich mee kan brengen. De operationele uitvoering geschiedt door AZL N.V. en NNIP. Om aan de behoefte van het bestuur aan zekerheid en daarmee kwaliteitsgaranties tegemoet te komen hebben AZL en NNIP er voor gekozen om gecertificeerd te worden volgens de richtlijnen van een ISAE 3402 rapportage. De ISAE 3402 rapportage bestaat uit een type II verklaring en hier worden de processen beschreven die de financiële verantwoording raken.

Ook voor 2016 heeft AZL een ISAE 3402 type II rapportage en geeft de directie wederom een ISAE 3000 rapportage (voorheen In Control Statement) af.

Het overleggen van de ISAE 3402-rapportage komt tevens tegemoet aan de Beleidsregel 'Uitbesteding Pensioenfondsen' waarin DNB heeft vastgesteld dat een pensioenfonds dat zijn administratie uitbesteedt aan een uitvoerder verantwoordelijk is en blijft voor een juiste administratie.

Het bestuur is van oordeel dat de uitbesteding van de werkzaamheden garant staat voor een betere uitvoering van de pensioenregelingen dan indien zou zijn geopteerd voor eigen beheer. Hiertoe heeft het bestuur een afzonderlijk uitbestedingsbeleid geformuleerd.

Actief beheer risico (S10)

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille.

Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van de strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Uitbestedingsrisico's

Het bestuur heeft onder behoud van zijn verantwoordelijkheden een aantal werkzaamheden structureel uitbesteed. De uitbesteding van werkzaamheden aan een derde partij heeft tot gevolg dat het bestuur geen directe gezagsverhouding heeft met de personen die bij de derde partij feitelijk en dagelijks zijn belast met de uitvoering van die werkzaamheden.

Bij alle uitbestedingsactiviteiten conformeert het fonds zich volledig aan de regelgeving van DNB op het gebied van uitbesteding. Het fonds beschikt voor iedere extern uit te voeren activiteit over een uitbestedingsovereenkomst die voldoet aan het bij of krachtens artikel 34 van de PW en Code Pensioenfondsen bepaalde. In voorkomende gevallen worden met de uitvoerende organisatie nadere afspraken omtrent procedures, processen, informatieverstopping en te leveren diensten vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA). In een SLA worden tenminste ook afspraken vastgelegd over de administratieve organisatie (AO), de autorisatie en procuratiesystemen en de interne controle (IC) van de uitvoerende organisatie.

Voorts beschikt het fonds over een intern risicobeheersingssysteem waarin alle processen zijn beschreven en wordt het bestuur door middel van periodieke rapportages van zowel de uitvoeringsorganisatie alsmede van externe adviseurs in staat gesteld de risico's en fondssituatie goed te monitoren.

Integere bedrijfsvoering en beheersing van de risico's

Het beleid van het fonds is gericht op een integere bedrijfsvoering. In dit kader heeft het bestuur de risico's van het fonds geanalyseerd. Een beschrijving van deze risico's alsmede van de beheersingsmaatregelen is opgenomen in de abtn van het fonds. Daarnaast worden risico's intensief gemonitord via periodieke risico assessments. In dit bestuursverslag wordt separaat verslag gedaan van de (mate van) risicobeheersing. Voor wat betreft het vermogensbeheer kunnen de Richtlijnen Vermogensbeheer als een instrument worden beschouwd waarmee vooraf sturing kan worden gegeven aan de door het fonds te lopen financiële risico's. De Richtlijnen Vermogensbeheer zijn voor het laatst gewijzigd per 15 oktober 2016. In de "Verklaring inzake de Beleggingsbeginselen", zijn de uitgangspunten van het beleggingsbeleid en de risicobeheerprocedures beschreven.

Het bestuur is van mening dat met bovengenoemd risicobeleid, het periodiek (laten) uitvoeren van een ALM-studie en haalbaarheidstoets alsmede overige periodieke rapportages ten behoeve van het monitoren van het fondsbeleid en de financiële positie, zorg wordt gedragen voor een integere bedrijfsvoering.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur heeft zijn beleid verwoord in de abtn. De abtn is laatstelijk gewijzigd per 15 december 2016. Als algemene leidraad voor het uitvoeren van de beheertaken van het fonds geldt dat het fonds bij de operationele uitvoering zoveel mogelijk risicomijdend te werk moet gaan. Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Door de invoering van de pensioenregeling 2015, waarbij de financiering plaatsvindt op basis van een CDC-regeling, is het premiebeleid niet langer een beleidsinstrument voor het bestuur, maar een gegeven. De beschikbare beleidsinstrumenten betreffen:

- Beleggingsbeleid;
- Toeslagbeleid;
- Herverzekeringsbeleid;
- Beleid ten aanzien van uitbesteding.

De invloed van deze sturingsmiddelen op de financiële positie van het fonds wordt jaarlijks geëvalueerd. Bij deze evaluatie speelt zowel de huidige financiële positie, alsmede de financiële positie van het fonds in de toekomst, een rol.

ALM-studie

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vinden plaats op basis van uitvoerige analyses (ALM- en SAA-studie) van te verwachten ontwikkelingen van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

Het bestuur van Pensioenfonds Astellas voert ten minste eens in de vijf jaar een ALM-studie uit (ALM staat voor Asset Liability Management, SAA staat voor Strategische Asset Allocatie). De laatste ALM-studie is door Willis Towers Watson uitgevoerd in 2015.

IT risico

De informatietechnologie is een belangrijke risicocategorie voor pensioenfondsen. Het betreft het risico van discontinuïteit, onvoldoende beveiliging en bijvoorbeeld het verliezen van de beheersbaarheid. Omdat het merendeel van de fondsen de IT hebben uitbesteed, is dit risico in feite een uitbestedingsrisico. Dit geldt ook voor Pensioenfonds Astellas.

Juridische risico's

Een pensioenfonds loopt het risico in rechte aangesproken te worden. Ten einde dit risico te beperken kan het fonds maatregelen treffen. Eén risico is dat de fondsstukken niet voldoen aan de wettelijke bepalingen. Een tweede risico betreft het niet in voldoende mate vorm geven aan consistent beleid, dit maakt het fonds kwetsbaar indien het hierop wordt aangesproken. Een derde risico betreft het niet of onduidelijk communiceren naar partijen. Een vierde risico betreft aansprakelijkheid door het niet of niet goed uitvoeren door partijen die het fonds heeft ingehuurd. Met betrekking tot bovengenoemde risico's heeft het bestuur de volgende maatregelen genomen:

1. Het fonds heeft AZL en Willis Towers Watson als bestuursadviseurs aangesteld. AZL en Willis Towers Watson toetsen bij wetswijzigingen de fondsstukken en stellen waar nodig wijzigingen voor aan het bestuur.
2. Het fonds ziet erop toe dat besluitvorming consistent en goed gedocumenteerd plaatsvindt. Deze documentatie zorgt ervoor dat ook derden de inhoud en werking van dit beleid kunnen volgen.
3. Het fonds werkt volgens een communicatieplan. Dit plan bewaakt de wettelijk verplichte communicatiemomenten. Hiernaast heeft het fonds eigen communicatiedoelstellingen.
4. Met alle ingehuurde partijen zijn contractuele afspraken gemaakt. Partijen dienen regelmatig te rapporteren over het wel of niet voldoen aan de gemaakte afspraken. Daar waar mogelijk heeft het pensioenfonds activiteiten gescheiden ondergebracht, waardoor er een mechanisme ontstaat van controle van de ene door de andere partij.

Jaarlijks vinden er controles plaats door actuaris en accountant op de uitvoering door het fonds. Materiële onvolkomenheden worden door hen gerapporteerd. Het bestuur draagt er zorg voor dat het voldoende kennis en kunde bezit om zijn verantwoordelijkheid te kunnen dragen. De hierboven genoemde risico's zijn niet limitatief, maar de juiste afdekking van deze genoemde risico's geven wel een indicatie over de juridische weerbaarheid van het pensioenfonds.

Beleggingen

Beleggingsbeleid

Algemeen

Het belegde vermogen van het fonds is in 2016 met € 36,7 miljoen toegenomen naar € 352,4 miljoen (dit is inclusief € 32,9 miljoen voor risico deelnemers). Dit vermogen is wereldwijd belegd in aandelen, vastrentende waarden en vastgoed. Een zeer beperkt gedeelte van het vermogen wordt aangehouden in de vorm van liquiditeiten.

De normgewichten voor de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën zijn niet gewijzigd ten opzichte van ultimo 2015. De normweging voor vastrentende waarden is in 2016 derhalve gehandhaafd op 60%; aandelen op 30% en vastgoed op 10%.

De afwijkingen ten opzichte van de normgewichten waren gedurende het jaar beperkt.

Ter beheersing van het risico van renteveranderingen voor de dekkingsgraad wordt een gedeelte van het renterisico afgedekt. Hiervoor maakt het fonds gebruik van zowel vastrentende beleggingen (obligaties) als rentederivaten (swaps). Deze rentegevoelige beleggingen zijn opgenomen in een zogenaamde matching portefeuille, gericht op het beheersen van het renterisico van de verplichtingen van het fonds. Deze matching portefeuille bestaat uit staatsleningen, bedrijfsobligaties en renteswaps. Met deze portefeuille wordt circa 50% van het renterisico van de verplichtingen afgedekt.

Ter beheersing van het valutarisico dekt het pensioenfonds het valutarisico van de belangrijkste valuta's binnen de aandelen- en vastgoed portefeuille strategisch af. Hiertoe wordt met behulp van valutatermijn contracten ongeveer 50% van de feitelijke valuta blootstelling naar de Amerikaanse dollar, de Japanse yen en het Britse pond afgedekt.

Het fonds voert een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid ten aanzien van haar beleggingen. In dit kader heeft het fonds belangen in een aantal beleggingsfondsen waarin een actief uitsluitingsbeleid wordt gevoerd op grond van uitgangspunten voor verantwoord beleggen. De gehanteerde uitsluitingscriteria in deze fondsen zijn kernrechten van de mens, ernstige vormen van kinderarbeid, dwangarbeid, zware milieuvervuiling, controversiële wapens, vrijheid van vakvereniging en geen betrokkenheid bij corruptie. Het fonds heeft in 2017 de intentieverklaring van de Pensioenfederatie over internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO) ondertekent.

Vastrentende waarden

De vastrentende portefeuille was ultimo boekjaar 2016 volledig belegd in euro's.

De vastrentende beleggingen zijn ondergebracht in twee deelportefeuilles. De deelportefeuille staatsleningen kent een normweging van 85% en de deelportefeuille bedrijfsobligaties kent een normweging van 15%. Aan het begin van het boekjaar was de deelportefeuille staatsobligaties marginaal onderwogen ten opzichte van de norm en was de deelportefeuille bedrijfsobligaties vrijwel in lijn met de normweging.

In de loop van het boekjaar is de onderweging van staatsleningen binnen de vastrentende portefeuille vergroot. Ultimo 2016 waren staatsleningen nog steeds onderwogen ten opzichte van de normweging.

Binnen staatsobligaties zijn de beleggingen geconcentreerd in de landen die kunnen bogen op een zogenaamde 'AAA of AA' kredietbeoordeling.

Aandelen

Met betrekking tot de aandelenportefeuille geldt een normweging van 50% voor Europese aandelen. Voor aandelenbeleggingen in de Verenigde Staten geldt een normweging van 30%. Naar Japan, de Pacific-regio (exclusief Japan) en Opkomende Markten worden strategisch respectievelijk 8%, 5% en 7% gealloceerd.

Bij aanvang van het boekjaar waren de afwijkingen ten opzichte van de normverdeling binnen de categorie aandelen beperkt. Ook gedurende het jaar zijn geen uitgesproken afwijkingen ten opzichte van het beleid opgetreden.

Ultimo boekjaar was de relatieve positionering ten opzichte van de normverdeling binnen de aandelenportefeuille als volgt:

Regio	Allocatie versus normweging
Europa	-0,8%
Verenigde Staten	-0,4%
Japan	+0,9%
Pacific ex Japan	+0,4%
Opkomende markten	-0,1%

Voor de feitelijke invulling van de aandelenbeleggingen in Europa en de Verenigde Staten wordt gebruik gemaakt van zogenaamde Multi-manager fondsen. Dit zijn beleggingsfondsen die het belegde vermogen spreiden over meerdere fondsbeheerders. In Japan zijn de beleggingen gespreid over twee managers met complementaire stijlen. Eenzelfde beleid wordt toegepast voor de beleggingen in Opkomende Markten. In de Pacific-regio (exclusief Japan) wordt gebruikt gemaakt van een zogenaamde index tracker, een belegging die als doelstelling heeft het zo nauwkeurig mogelijk volgen van de marktindex in de betreffende regio.

Ultimo 2016 was de feitelijke allocatie naar aandelen hoger dan het normgewicht: 31,2% van het vermogen versus een normgewicht van 30%.

Actuariële verslag

De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen in de toelichting van de jaarrekening.

In haar actuariële verklaring heeft de certificerende actuaaris geoordeeld dat voldaan is aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van artikel 132, aangezien het eigen vermogen van het pensioenfonds op de balansdatum lager is dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. De vermogenspositie positie van ons fonds is naar de mening van de certificerende actuaaris niet voldoende, omdat de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad.

De actuariële analyse van het resultaat is als volgt:

	2016	2015
Actuariële analyse van het resultaat		
Interest en toeslagen	-4.928	-14.691
Bijdragen en arbeidsongeschiktheid	2.965	1.083
Overdrachten	103	76
Technisch resultaat (Risicoproces)	-579	-711
Wijziging overlevingsgrondslagen	-1.063	307
Kosten	183	-156
Diversen	105	71
	-3.214	-14.021

Vooruitblik 2017

Het bestuur zal in 2017 de uitwerking van de wet verbeterde premieregeling voor de deelnemers in de DC-regeling van het fonds bezien. Daarbij zal het fonds een keuze maken met betrekking tot de mogelijkheden, bijvoorbeeld een vaste of een variabele uitkering. Deze zullen vervolgens in het reglement worden opgenomen, naast het reeds opgenomen recht om te kiezen tussen inkoop van het opgebouwde kapitaal bij het pensioenfonds of een verzekeraar.

Op verzoek van de werkgever ultimo 2016 heeft het fonds de gehanteerde dempingssystematiek bij de premievaststelling bekeken. Tot en met 2016 werd in het premiebeleid een solvabiliteitsopslag gehanteerd ter grootte van de opslag voor het vereist eigen vermogen. Vanaf 2017 tot en met 2019, de looptijd van de huidige door sociale partners overeengekomen 'cdc-periode' zal het fonds een dempingssystematiek hanteren, waarbij wordt uitgegaan van een solvabiliteitsopslag ter grootte van het feitelijk aanwezige eigen vermogen, met een ondergrens van het minimaal vereist eigen vermogen en een bovengrens van het vereist eigen vermogen. De actuele dekkingsgraad van het fonds ligt ultimo 2016 ook rond dit niveau. Het bestuur is van mening dat ook bij deze gewijzigde methodiek sprake is van een evenwichtige belangenafweging tussen de verschillend groepen belanghebbenden. Door deze gewijzigde systematiek bedraagt de opbouw voor de actieve deelnemers in 2017 1,53%. Bij een methode, waarbij een solvabiliteitsopslag ter grootte van de opslag voor het vereist eigen vermogen wordt gehanteerd zou deze 1,36% zijn geweest.

In 2017 is de beleidsdekkingsgraad ten opzichte van de stand eind 2016 gestegen van 101,8% naar 103,4% per 30 april 2017. De dekkingsgraad is in die periode gestegen van 104,3% naar 107,1%.

Medio maart 2017 heeft het bestuur een 'heidag' georganiseerd voor sociale partners, het verantwoordingsorgaan van het fonds en de bestuurders om de toekomst van het fonds op de middellange termijn met elkaar te bespreken en tevens om alle pensioenontwikkelingen, zoals het nieuwe pensioenstelsel, te agenderen. Vooralsnog concludeerden de aanwezigen dat alternatieve

mogelijkheden gering zijn en dat de meerwaarde van het hebben van een 'eigen' ondernemingspensioenfonds ook voordelen met zich meeneemt. Zo kan in de verwachte transitie van het pensioenstelsel in Nederland de komende jaren een eigen keuze, binnen de door wet- en regelgeving en het wenselijke in de ogen van sociale partners, gemaakt worden.

Vastgesteld te Leiden, 16 juni 2017

Het bestuur van de Stichting Pensioenfonds Astellas

voorzitter
D. Veenvliet

secretaris
N. van den Berg

bestuurslid
A. Beijert

bestuurslid
H.J.L. Janssen

bestuurslid
V.A.W.M. Rot

Verantwoordingsorgaan

Verslag Verantwoordingsorgaan

Algemeen

Het verantwoordingsorgaan is in 2008 ingesteld en heeft sindsdien in wisselende samenstellingen gefunctioneerd. Het verantwoordingsorgaan bestaat uit drie leden. Een lid als vertegenwoordiger van de werkgever, een lid als vertegenwoordiger van de deelnemers en een vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden. De leden worden telkens voor een periode van drie jaar benoemd, waarbij het schema van benoeming zodanig is dat er in principe elk jaar hooguit één "nieuw" lid deel uit maakt van het orgaan.

Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid en de taak om te oordelen over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur gevoerde beleid en over beleidskeuzes voor de toekomst. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan het recht advies uit te brengen over een aantal onderwerpen, waaronder de vorm, inrichting en samenstelling van het interne toezicht alsmede het vaststellen en wijzigen van het communicatiebeleid.

Het verantwoordingsorgaan maakt naar behoefte gebruik van mogelijkheden om kennis en vaardigheden te verwerven die van nut zijn voor haar functioneren. In 2016 is samen met het pensioenfondsbestuur een studiedag bijgewoond.

Het verantwoordingsorgaan nam eind 2016 afscheid van de heer A.C. de Wolf als lid namens de werkgever, en heeft de heer M.J.J. van Rijswijk per 1 januari 2017 verwelkomd als opvolger. Met het naderende afscheid van de heer Schotel ultimo 2017 wordt de heer S. de Wit ingewerkt als diens opvolger.

Bevindingen

Het verantwoordingsorgaan is in 2016 drie keer in vergadering bijeen gekomen. Bovendien heeft in 2016 twee keer een gezamenlijke vergadering plaatsgevonden tussen het bestuur (inclusief adviseurs) en het verantwoordingsorgaan.

In verband met haar adviesrecht t.a.v. het interne toezicht hebben leden van het verantwoordingsorgaan gesproken met de visitatiecommissie.

Ten aanzien van het jaarverslag heeft het verantwoordingsorgaan een bestuursvergadering in de periode na afloop van het verslagjaar bijgewoond waarin het 2016 jaarverslag werd besproken met de externe accountant en de externe certificerende actuaire. Gedurende deze vergadering werden inhoudelijke discussies gevoerd en werden vragen van het verantwoordingsorgaan op deskundige wijze door het bestuur beantwoord.

Als gevolg van de nieuwe pensioenregeling is er door de sociale partners een vaste pensioenpremie afgesproken voor vijf jaar, ingaande 1 januari 2015. De vastgestelde pensioenpremie blijkt momenteel helaas onvoldoende om voor actieve deelnemers het jaarlijkse maximale opbouwpercentage pensioenopbouw van 1,875% te realiseren. Voor 2016 bedroeg het opbouwpercentage 1,61%. Met betrekking tot de pensioenopbouw heeft het pensioenfondsbestuur door een mitigerende maatregel getracht de effecten voor de pensioenopbouw van actieve deelnemers te beperken en heeft hiertoe eind 2016 advies gevraagd aan het verantwoordingsorgaan.

Na overleg heeft het verantwoordingsorgaan hierover een positief advies uitgebracht. Met name heeft zij gekeken of er bij de maatregel sprake was van een evenwichtige belangenbehartiging van deelnemers en gepensioneerden. Er zijn in 2016 geen kortingsmaatregelen toegepast. Als gevolg van de ontwikkeling van de dekkingsgraad konden in 2016 echter geen toeslagen worden verleend.

Het verantwoordingsorgaan zal zich in 2017 vooral richten tot het bestuur om gezamenlijk inzicht te verkrijgen in de samenhang van de te verwachten veranderingen binnen de pensioensector, en de daarbij behorende risicoafwegingen en beleidsoverwegingen.

Oordeel

Het verantwoordingsorgaan heeft zich door haar diverse activiteiten inzicht verschaft in het handelen van het bestuur.

Het verantwoordingsorgaan is van oordeel dat het bestuur op deskundige wijze heeft gehandeld gedurende het verslagjaar 2016, en daarbij een overwegend evenwichtig en consistent beleid heeft gevoerd waarbij de belangen van alle betrokkenen afgewogen zijn.

Het verantwoordingsorgaan is voorts van mening dat het bestuur er in geslaagd is de normen uit de Code Pensioenfondsen in hun algemeenheid na te leven.

Leiden, 29 mei 2017

De leden van het verantwoordingsorgaan

J.W.C.B. Schotel
voorzitter

M.J.J. van Rijswijk
secretaris (per 1 januari 2017)

W.J. Atsma
lid

Reactie bestuur op verslag van het Verantwoordingsorgaan

Het bestuur bedankt de leden van het Verantwoordingsorgaan voor hun inzet en betrokkenheid gedurende het afgelopen jaar.

De gezamenlijke overleggen met het Verantwoordingsorgaan worden door het bestuur als prettig en constructief ervaren. De positief kritische inbreng tijdens de bespreking van het bestuursverslag met het bestuur en in aanwezigheid van de accountant en actuaaris vanuit het Verantwoordingsorgaan is daarbij naar de mening van het bestuur een meerwaarde in het jaarwerktraject.

Het bestuur dankt de leden van het Verantwoordingsorgaan voor hun inbreng naar aanleiding van het voornemen van het bestuur om de premiesystematiek op een evenwichtige wijze aan te passen.

Het bestuur heeft met genoegen kennis genomen van het oordeel van het Verantwoordingsorgaan over het verslagjaar 2016.

Het bestuur heeft kennis genomen van het voornemen van het Verantwoordingsorgaan om gezamenlijk met het bestuur inzicht te verkrijgen in de samenhang van de te verwachten veranderingen binnen de pensioensector. Het bestuur ziet uit naar een constructieve dialoog ten aanzien van dit onderwerp.

Zeist, 16 juni 2017

Het bestuur van de Stichting Pensioenfonds Astellas

de voorzitter
D. Veenvliet

de secretaris
N. van den Berg

bestuurslid
A. Beijert

bestuurslid
V.A.W.M. Rot

bestuurslid
H.J.L. Janssen

Visitatiecommissie

Samenvatting voor het jaarverslag

Deze rapportage bevat de bevindingen van de visitatiecommissie (VC) naar aanleiding van haar onderzoek naar het functioneren van het bestuur van de Stichting Pensioenfonds Astellas in de periode najaar 2015 t/m ultimo 2016. De taak van VC bestaat uit het toezicht houden op het beleid van het bestuur van het fonds, op de algemene gang van zaken in het fonds en het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. Op verzoek van het fonds is bij deze visitatie extra aandacht besteed aan de actuariële aspecten. De VC volgt bij het uitvoeren van haar rol de toezichtcode van de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector.

De huidige VC is benoemd door het bestuur in mei 2014. In de derde ronde (tot eind 2016) ontstond de noodzaak van benoeming van een nieuw lid ter vervanging van dhr. H. Haamke. In zijn plaats is door het bestuur dhr. A de Bekker benoemd. Daartoe is bindend advies ingewonnen bij het Verantwoordingsorgaan. De VC legt verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan en het Bestuur.

De VC bestaat uit:

A.M.J. de Bekker

J. van Dulst

J.R. Steinhauser (voorzitter)

Algemeen oordeel

De VC stelt vast dat het fonds een toegewijd en deskundig bestuur heeft, met een ervaren voorzitter. Het bestuur is zich bewust van het belang om de kwaliteit van het eigen functioneren goed in het oog te houden. Er is bovendien een goed evenwicht tussen de complexiteit van de processen en de binnen het bestuur aanwezige expertise. Het bestuur is naar de overtuiging van de VC in control. De VC is voorts van mening dat het bestuur een prudent beleid voert en zorg draagt voor een voldoende evenwichtige belangenafweging.

De belangrijkste waarnemingen

Het functioneren van de governance

Het fonds is naar behoren ingericht. In het voorgaande visitatierapport is dit toegelicht, vooral met het oog op de aanpassing aan nieuwe wetgeving. Gezien de beperkte omvang van het fonds, de aard van de pensioenregeling met de daarbij behorende ambitie, en de niet-complexe beleggingsportefeuille, is de eenvoudige organisatie van bestuur, VO en VC, zonder verdere commissies, begrijpelijk. Enkele bestuursleden hebben eigen specifieke aandachtsgebieden zoals compliance, communicatie en uitbesteding.

Het functioneren van het bestuur

De VC is van mening dat het bestuur goed functioneert. Er is aandacht voor het proces van besluitvorming. De samenwerking met het VO is duidelijk verbeterd. Daaraan wordt van beide kanten gewerkt.

Het bestuur is zorgvuldig in de opvolging van wet- en regelgeving en de vastlegging van beleid. Het blijft zaak te waken voor evenwicht in de bestuurlijke inbreng vanuit de geledingen.

Het beleid van het bestuur

De in december 2016 vastgestelde ABTN vormt een kwalitatieve verbetering t.o.v. de eerdere versie, maar op een aantal beleidsonderwerpen als visie, beleidsuitgangspunten, toeslagverlening en risicohouding zijn nog steeds verbeteringen wenselijk. Een uitgewerkt meerjarig beleidsplan of een visiedocument omtrent het houdbaarheids-model van het fonds, die het bestuur in staat stellen om 'in control' te zijn en te sturen naar de toekomst, ontbreekt nog, maar staat voor het jaar 2017 op de agenda. Diverse actuariële aspecten zijn naar de mening van de VC goed en evenwichtig afgewogen ingeregeld, maar ook is hier en daar nog verdieping mogelijk of verdere beleidsvorming wenselijk.

Algemene gang van zaken in het fonds

De VC is van oordeel dat het bestuur 'in control' is, maar dat op een aantal beleidsterreinen verbeteringen wenselijk en mogelijk zijn. Met name gaat het hier om het verder door ontwikkelen en toepassen van integraal risicomanagement (in procedures, beleidscyclus en rapportages van het fonds).

Adequate risicobeheersing

Ten behoeve van het intern beheersingssysteem heeft het fonds de risico's geïdentificeerd en beoordeeld. De VC constateert dat blijkens de rapportages van de beheerder de belangrijkste financiële risico's van het fonds goed in beeld zijn. In opvolging van eerdere rapportages van de VC is gesproken over de effectuering van het risicobeleid en de stelselmatige vastlegging van de daaromtrent genomen besluiten. Wel meent de VC dat het bestuur op het punt van beheersing van het renterisico nader beleid dient te formuleren.

Evenwichtige belangenafweging

De VC is van oordeel dat alle bestuursleden zich afdoende richten naar het belang van het fonds als geheel en dat het bestuur wordt gekenmerkt door een goede samenwerking. De VC is van oordeel dat de besluitvorming transparant en met inachtneming van deelbelangen plaatsvindt. Het bestuur is zich van het belang van dit principiële aspect bewust. Op het punt van de statutair gewogen stemverhoudingen acht de VC de situatie verbeterd, doordat de secretaris nu is vervangen door een –door de werkgever voorgedragen- externe, ervaren pensioenfondsbestuurder.

Communicatie

Het fondsbestuur voert een actief en deskundig communicatiebeleid. Zo werd al eerder door de VC geconstateerd. Er is in 2016 een tweede risicobereidheidsonderzoek verricht onder de deelnemers. Het onderzoek geeft geen aanleiding tot beleidswijziging, maar bevat wel aanknopingspunten voor de communicatie met de deelnemers daar waar er sprake is van misverstanden en/of onbegrip. In 2016 is het onderzoek gepresenteerd via email alerts naar de website. Het aantal bezoekers wordt gemonitord en het blijkt dat het onderzoek belangstelling wekt.

Naleving Code Pensioenfondsen

Door de VC is geconstateerd dat alle normen uit de Code Pensioenfondsen die op het fonds van toepassing zijn worden nageleefd. Vermeldenswaard is dat door het fonds ook werd deelgenomen aan het nalevingonderzoek van de Monitoringscommissie Code Pensioenfondsen over het jaar 2015. In het jaarverslag 2015 wordt helder aangegeven welke activiteiten zijn uitgevoerd om tot de naleving van de Code Pensioenfondsen te komen.

Cultuur en gedrag

Uit de interviews die de VC heeft gehouden, komt naar voren dat er binnen het bestuur open en respectvol met elkaar wordt omgegaan. De VC kan in de uitgebreide documentatie en in verslagen van de gevoerde gesprekken geen aanwijzingen vinden dat het gegeven krachtenveld in en om het fonds heeft geleid tot discutabele belangenafweging.

Opvolging van eerdere aanbevelingen van het interne toezicht

De tijdens de vorige visitatie door de VC gedane aanbevelingen hebben bestuurlijk de nodige aandacht gehad. Op enkele punten vraagt de VC hiervoor in het rapport opnieuw de aandacht.

Tot slot

De VC heeft vertrouwen in de opvolging door het bestuur van de gedane aanbevelingen en ziet uit naar verdere samenwerking met het bestuur.

24 maart 2017

De visitatiecommissie:

A.M.J. de Bekker

J. van Dulst

J.R. Steinhauser (voorzitter)

Reactie bestuur op bevindingen visitatiecommissie

Het bestuur hanteert sinds het verslagjaar 2014 met betrekking tot het intern toezicht de werkwijze dat door middel van een visitatiecommissie, bestaande uit 3 onafhankelijke deskundigen die door het bestuur worden benoemd, het intern toezicht jaarlijks wordt uitgevoerd.

De wijze waarop het bestuur het wettelijk verplichte intern toezicht geregeld heeft, zijnde de inrichting van de visitatie door VCP, de bevindingen van de visiteurs en de door hen gedane aanbevelingen zijn helder beschreven in de in het jaarverslag opgenomen samenvatting van het rapport van de visitatiecommissie.

Het bestuur bedankt de leden van de visitatiecommissie van VCP voor hun inzet het afgelopen jaar.

Het bestuur heeft kennis genomen van de bevindingen en aanbevelingen van de visitatiecommissie over het verslagjaar 2016 en heeft deze besproken tijdens een gezamenlijke meeting met de leden van de visitatiecommissie. De aanbevelingen zullen conform bestendig gebruik worden opgenomen op de 'actielijst naar aanleiding van het jaarwerk' en opgepakt door het bestuur.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na resultaatverdeling; in duizenden euro)

Activa	2016	2015
Beleggingen voor risico pensioenfondsen en risico deelnemers [1]		
Vastgoed beleggingen	33.735	29.036
Zakelijke waarden	110.131	100.238
Vastrentende waarden	196.329	175.311
Derivaten	18.977	19.400
	359.172	323.985
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [2]	1.164	1.040
Vorderingen en overlopende activa [3]	4.490	7.302
Liquide middelen [4]	1.881	665
Totaal activa	366.707	332.992

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2016	2015
Reserves		
Algemene reserve [5]	-39.033	-31.352
Bestemmingsreserve premiedepot [6]	0	395
Beleggingsreserve [7]	53.723	48.861
	14.690	17.904
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [8]	307.542	270.507
Voorzieningen voor risico deelnemers [9]	32.886	31.216
Kortlopende schulden en overlopende passiva [10]	11.589	13.365
Totaal passiva	366.707	332.992

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2016	2015
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen [11]		
Directe beleggingsopbrengsten	4.454	3.674
Indirecte beleggingsopbrengsten	20.928	2.537
Kosten van vermogensbeheer	-609	-624
	24.773	5.587
Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers [12]	2.007	612
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [13]	14.506	13.734
Saldo van aanspraken en verplichtingen [14]	845	1.983
Saldo van aanspraken en verplichtingen voor risico deelnemers [15]	0	12.567
Onttrekking beleggingen voor risico deelnemers [16]	-460	-942
Pensioenuitkeringen [17]	-4.860	-4.795
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [18]		
Toevoeging pensioenopbouw	-10.818	-10.934
Toevoeging indexering en overige toeslagen	0	-1.322
Rentetoevoeging	168	-455
Onttrekking voor uitkeringen	4.837	4.777
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	242	239
Wijziging marktrente	-29.640	-18.501
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-792	-1.949
Overige mutaties	-656	-1.786
Mutatie IBNR voorziening	687	-625
Wijziging AG Prognosestafel	-1.132	0
Wijziging partnersysteem	0	307
Wijziging Ervaringssterfte	69	0
	-37.035	-30.249

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2016	2015
Mutatie vordering herverzekeringsdeel technische voorzieningen [19]	124	-92
Mutatie voorziening pensioensverplichtingen voor risico deelnemers [20]	-1.670	-12.146
Herverzekering [21]	-622	635
Pensioenuitvoeringskosten [22]	-766	-1.062
Pensioenuitvoeringskosten voor risico deelnemers [23]	-56	-49
Overige baten en lasten [24]	0	196
Saldo van baten en lasten	-3.214	-14.021
Bestemming van het saldo		
Beleggingsreserve ¹⁾	4.862	10.624
Bestemmingsreserve premiedepot	-395	395
Algemene reserve	-7.681	-25.040
	-3.214	-14.021

1) De beleggingsreserve is gelijk aan het vereist eigen vermogen dat conform DNB aangehouden dient te worden.

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2016	2015
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premieontvangsten van werkgevers en werknemers	15.631	13.057
Uitkeringen uit herverzekering	1.765	86
Overgenomen verplichtingen	558	14.725
	17.954	27.868
Uitgaven		
Uitbetaalde pensioenen	-4.656	-4.796
Overgedragen verplichtingen	-173	-126
Premies herverzekering	-1.131	-713
Pensioenuitvoeringskosten	-1.001	-655
	-6.961	-6.290
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	4.676	677
Verkopen en aflossingen beleggingen	48.045	32.420
	52.721	33.097
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-61.889	-55.884
Kosten van vermogensbeheer	-609	-816
	-62.498	-56.700
Mutatie liquide middelen	1.216	-2.025
Saldo liquide middelen 1 januari	665	2.690
Saldo liquide middelen 31 december	1.881	665

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Het doel van Stichting Pensioenfonds Astellas, statutair gevestigd te Leiden (hierna 'het fonds') is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Het fonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de volgende aangesloten ondernemingen: Astellas B.V. en Astellas Pharma Europe B.V.

Toepassing richtlijnen volgens de overeenstemmingsverklaring

Stichting Pensioenfonds Astellas heeft bij de samenstelling van dit jaarverslag de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving en BW2 Titel 9 toegepast. De beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "vorderingen of schulden uit hoofde van effectentransacties".

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar Euro tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

Waardering

Vastgoed beleggingen

De ter beurse genoteerde aandelen in vastgoedbeleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurse genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Zakelijke waarden

De ter beurse genoteerde aandelen worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurse genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Vastrentende waarden

De ter beurse genoteerde obligaties worden gewaardeerd tegen de beurswaarde ultimo boekjaar. De niet ter beurse genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde. Hypothecaire leningen worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Voor participaties in hypotheekfondsen is dit de berekende intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert. Leningen op schuldbekentenis worden gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de contante waarde van de met vervroegde aflossing aangepaste kasstromen, verdisconteerd tegen de rente op staatsobligaties met vergelijkbare looptijden inclusief eventuele opslagen, behorende bij het risicoprofiel van de leningen. Deposito's worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor deposito's is het verschil tussen marktwaarde en nominale waarde in het algemeen gering.

Derivaten

Beleggingen in beursgenoteerde derivaten worden gewaardeerd tegen de op 31 december bekende marktprijzen. Beleggingen welke onderhands zijn gekocht, waarvoor geen directe marktwaardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van actuele marktparameters. Derivaten met een negatieve waarde worden op de passivazijde van de balans opgenomen.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde.

Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen die voor rekening van het fonds worden aangehouden.

Herverzekeringen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet. Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van het pensioenfonds. Vorderingen uit herverzekeringscontracten die classificeren als garantiecontracten worden gelijkgesteld aan de hiertegenover staande voorziening voor pensioenverplichtingen. Vorderingen uit herverzekeringscontracten die classificeren als kapitaalcontracten worden gewaardeerd voor de waarde van het verzekerde risico op basis van de grondslagen van het contract. Bij de waardering van de vorderingen wordt rekening gehouden met de kredietwaardigheid van de herverzekeraar (afslag voor kredietrisico).

Vorderingen uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment van toekenning door de herverzekeraar.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Beleggingsreserve

De beleggingsreserve is berekend conform de FTK-methodiek (wortelformule DNB).

Bestemmingsreserve premiedepot

Vanaf 1 januari 2015 is sprake van een zogenaamde CDC-regeling, waarbij voor een periode van vijf jaar een vaste premie is vastgesteld. Een eventueel premieoverschot wordt in een premiedepot gereserveerd. In het geval van een premietekort wordt eerst het premiedepot aangewend, indien dit niet toereikend is wordt het opbouwpercentage in enig jaar gekort. Het in 2015 gevormde premiedepot is in 2016 volledig ingezet om de verlaging van het opbouwpercentage te beperken en bevat daardoor ultimo 2016 geen middelen meer.

Het premiedepot is een zogenaamde bestemmingsreserve en telt daarom niet mee bij de berekening van de dekkingsgraad.

Technische voorzieningen

Schattingswijzigingen 2016

AG Prognosetafel

Het fonds hanteerde in 2015 nog de Prognosetafel AG 2014 en is in 2016 overgegaan op de Prognosetafel AG 2016. Door overgang op de Prognosetafel AG 2016 is de technische voorziening ultimo 2016 met 1.132 toegenomen.

Ervaringssterfte

Het fonds hanteerde in 2015 nog een fondsspecifieke Towers Watson 2014 ervaringssterfte en is in 2016 overgegaan op de fondsspecifieke Willis Towers Watson 2016 ervaringssterfte. Door overgang op de nieuwe ervaringssterfte is de technische voorziening ultimo 2016 met 69 afgenomen.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen.

Bij het waarderen van de verplichtingen is de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur van 31 december 2016 gehanteerd. In deze rentetermijnstructuur is voor de looptijden vanaf 20 jaar gebruik gemaakt van de zogenaamde UFR-methode.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante- condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt tevens rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

Sterfte

Volgens de Prognosetafel AG 2016 (zoals gepubliceerd door het Actuarieel Genootschap).

Ervaringssterfte

Er wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en de totale bevolking door toepassing van de fondsspecifieke Willis Towers Watson 2016 ervaringssterfte.

Intrest

Conform de rentetermijnstructuur van de nominale marktrente per 31 december 2016 zoals gepubliceerd door DNB.

Gehuwdheid

Tot de pensioenleeftijd op basis van het onbepaalde partnersysteem (partnerfrequenties op basis van CBS 2013 data) en na de pensioenleeftijd op basis van het bepaalde partnersysteem. Op de pensioenleeftijd is de partnerfrequentie gelijk aan 100%.

Leeftijdsverschil

Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op drie jaar gesteld (man ouder dan vrouw).

Kosten

Voor kosten zijn de verplichtingen 5% verhoogd.

Herverzekeringsdeel technische voorziening

Op de activazijde van de balans is ultimo 2016 een vordering op de herverzekeraar opgenomen ter grootte van 1.164 (ultimo: 1.040). Dit betreft de contante waarde van de vanuit de verzekeraar te ontvangen uitkeringen inzake arbeidsongeschiktheidspensioen (AOP) en PVI-rentes

Voorzieningen voor risico deelnemers

Voorzieningen voor risico deelnemers

De waardering van de voorzieningen voor risico van deelnemers wordt bepaald door de waardering van de tegenover deze voorzieningen aangehouden beleggingen.

Voorziening pensioensparen

Deze voorziening bestaat uit de door de werkgever in het kader van de beschikbare premiereregeling (hoofdstuk 3 van het Pensioenreglement 2006) ten behoeve van de deelnemers gedane stortingen (beschikbare premiebijdragen). De voorziening wordt jaarlijks verhoogd (of verlaagd) met een rendementdeling (deze vindt na afloop van het boekjaar plaats vanuit de hiertoe gevormde voorziening rendementdeling) alsmede verlaagd met de onttrekkingen vanuit de voorziening pensioensparen naar de voorziening pensioenverplichtingen eigen rekening in verband met omzetting van pensioenspaarkapitaal in pensioenuitkeringen en/of pensioenaanspraken (inkoop). Daarnaast kan de voorziening pensioensparen worden verhoogd of verlaagd als gevolg van inkomende respectievelijk uitgaande waardeoverdrachten.

Voorziening rendementdeling

Als onderdeel van de voorziening en voor risico deelnemers, dient voorziening rendementdeling jaarlijks per 1 januari van het volgende boekjaar als rendementdeling toegevoegd te worden aan de pensioenspaarkapitalen van de beschikbare premiereregeling in het Pensioenfonds. Ten behoeve van vaststelling van het rendementdelingspercentage wordt de voorziening rendementdeling gedeeld door het gemiddeld pensioenspaarkapitaal van het betreffende jaar. Aan de voorziening rendementdeling worden de netto beleggingsopbrengsten toegevoegd die kunnen worden toegerekend aan de beschikbare premiereregeling (onder aftrek van de kosten vermogensbeheer). Tevens worden de administratiekosten in mindering gebracht die kunnen worden toegerekend aan de beschikbare premiereregeling alsmede het totaal van de in het betreffende boekjaar reeds tussentijds verleende rendementdelingen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Resultaatbepaling

Algemeen

De baten en lasten worden zoveel mogelijk aan het jaar waarop ze betrekking hebben toegerekend.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de rente-opbrengst verminderd met de kosten; bij de zakelijke waarden wordt hieronder verstaan het bruto-dividend verminderd met de kosten.

De intresten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde koersverschillen bij verkopen van aandelen, leningen op schuldbekentenis en obligaties;
- gerealiseerde koersverschillen bij (af)lossingen van leningen op schuldbekentenis en obligaties;
- boetes bij vervroegde aflossingen van leningen op schuldbekentenis;
- gerealiseerde koersverschillen bij optie- en futuretransacties;
- valutaverschillen met betrekking tot obligaties, deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties;
- niet-gerealiseerde koersverschillen inzake aandelen, leningen op schuldbekentenis en obligaties.

Bestemming saldo

Het saldo van de staat van baten en lasten wordt ultimo boekjaar gedoteerd of onttrokken aan de beleggingsreserve conform de grondslagen. Het daarna resterende saldo wordt toegevoegd dan wel onttrokken aan de algemene reserve.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode. Het kasstroomoverzicht is een weergave van de daadwerkelijke geldstroom van 1 januari t/m 31 december.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Verloop van de beleggingen voor risico pensioenfonds en risico deelnemers

Categorie	Stand ultimo 2015	Aankopen/Verstrekingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde koersverschillen	Niet-gerealiseerde koersverschillen	Stand ultimo 2016
Vastgoed beleggingen						
Aandelen vastgoedmaatschappijen	29.036	19.121	-16.315	-806	2.699	33.735
	29.036	19.121	-16.315	-806	2.699	33.735
Zakelijke waarden						
Beleggingsfondsen in aandelen	100.238	11.574	-10.260	850	7.729	110.131
	100.238	11.574	-10.260	850	7.729	110.131
Vastrentende waarden						
Obligaties	147.544	13.471	-1.248	13	4.609	164.389
Vastrentende beleggingsfondsen	27.767	17.492	-14.774	466	989	31.940
	175.311	30.963	-16.022	479	5.598	196.329
Derivaten						
Swaps	8.955	0	-6.832	6.832	-262	8.693
Valutatermijntransacties	-140	342	0	-342	196	56
	8.815	342	-6.832	6.490	-66	8.749
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds ¹⁾	313.400	62.000	-49.429	7.013	15.960	348.944
Waarde beleggingen voor risico pensioenfonds	313.400					348.944
Derivaten opgenomen onder kortlopende schulden en overige passiva	10.585					10.228
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds activa zijde	323.985					359.172

1) Inclusief beleggingen voor risico deelnemers ad. 32.886. Er worden geen separate beleggingen aangehouden voor risico deelnemers.

De beleggingen bevatten geen beleggingen in de premiebijdragende ondernemingen. Er zijn geen beleggingen uitgeleend en er is geen sprake van security lending.

Aansluiting beleggingen, voor risico fonds en voor risico deelnemers, vóór en na toepassing look through (t.b.v. de Risicoparagraaf):

Categorie	Stand ultimo 2016	Liquide middelen	Overlopende intrest	Te vorderen dividend belasting	Debiteuren crediteuren effecten	Toepassing Look Through	Stand risico paragraaf 2016
Onroerende zaken	33.735	0	0	0	0	-51	33.684
Zakelijke waarden	110.131	0	0	27	0	-1.955	108.203
Vastrentende waarden	196.329	0	3.263	0	0	2.154	201.746
Derivaten	8.749	0	-70	0	0	-34	8.645
Overige beleggingen	0	217	0	0	0	-114	103
Totaal	348.944	217	3.193	27	0	0	352.381

Categorie	Stand ultimo 2015	Liquide middelen	Overlopende intrest	Te vorderen dividend belasting	Debiteuren crediteuren effecten	Toepassing Look Through	Stand risico paragraaf 2015
Onroerende zaken	29.036	0	0	0	0	-173	28.863
Zakelijke waarden	100.238	0	0	24	0	-1.447	98.815
Vastrentende waarden	175.311	0	3.073	0	0	1.332	179.716
Derivaten	8.815	0	-890	0	0	35	7.960
Overige beleggingen	0	46	0	0	0	253	299
Totaal	313.400	46	2.183	24	0	0	315.653

Methodiek bepaling marktwaarde (Op basis van look through)

- Level 1 Directe marktwaardering: beursnotering in een actieve markt (waarop geen prijsaanpassingen worden uitgevoerd).
- Level 2 Afgeleide marktwaardering: geen directe beursnotering maar andere uit de markt waarneembare data danwel een prijs gebaseerd op een transactie in een niet actieve markt met niet-significante prijsafspraken (gebaseerd op aannames en schattingen).
- Level 3 Modellen en technieken: marktwaardebepaling niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden.

Categorie	Level 1	Level 2	Level 3	Stand ultimo 2016
	Directe markt-notering	Afgeleide markt-noteringen	Modellen en technieken niet gebaseerd op marktdata	
Vastgoed beleggingen	27.841	0	5.843	33.684
Zakelijke waarden	108.203	0	0	108.203
Vastrentende waarden	201.746	0	0	201.746
Derivaten	0	8.645	0	8.645
Overige beleggingen	103	0	0	103
Totaal belegd vermogen	337.893	8.645	5.843	352.381

Categorie	Level 1	Level 2	Level 3	Stand ultimo 2015
	Directe markt-notering	Afgeleide markt-noteringen	Modellen en technieken niet gebaseerd op marktdata	
Vastgoed beleggingen	25.331	0	3.532	28.863
Zakelijke waarden	98.815	0	0	98.815
Vastrentende waarden	179.716	0	0	179.716
Derivaten	0	7.960	0	7.960
Overige beleggingen	299	0	0	299
Totaal belegd vermogen	304.161	7.960	3.532	315.653

Collateral

Voor de beheersing van het rente- en valutarisico maakt het pensioenfonds onder andere gebruik van niet-beursgenoteerde derivaten. Deze derivaten worden afgesloten met een of meerdere tegenpartijen. Ter bescherming tegen het niet nakomen van de overeengekomen afspraken zijn ISDA overeenkomsten afgesloten met (potentiele) tegenpartijen. Daarin wordt onder meer geregeld in welke gevallen onderpand ter beschikking moet worden gesteld (en van welke kwaliteit). Ultimo 2016 had het pensioenfonds onderpand ontvangen ter waarde van € 9,6 miljoen van zes tegenpartijen, Rabobank € 3,3 miljoen, Deutsche Bank € 0,5 miljoen, Royal Bank of Scotland -0,02 miljoen, Barclays -€ 0,5 miljoen, HSBC Bank € 0,3 miljoen en Credit Suisse voor € 6,0 miljoen. Het collateral is niet in de balans opgenomen.

Tegenpartij	Ontvangen collateral	Instrument	Marktwaarde Collateral
Barclays	Netherlands (Kingdom of)	5.5000 Jan 15, 28	-502
Credit Suisse	Bundesrepub Deutschland	1.7500 feb 15, 24	449
Credit Suisse	Germany (Federal Rep of)	0.7500 feb 24,17	5.513
Rabobank	Netherlands (Kingdom of)	3.7500 Jan 15, 23	298
Rabobank	Netherlands Government	4.5000 Jul 15, 17	280
Rabobank	Netherlands (Kingdom of)	4.0000 Jul 15, 18	696
Rabobank	Netherlands (Kingdom of)	4.0000 Jul 15, 19	561
Rabobank	Netherlands (Kingdom of)	3.2500 Jul 15, 21	301
Rabobank	Netherlands Government	1.7500 Jul 15, 23	936
Rabobank	Netherlands (Kingdom of)	2.0000 Jul 15, 24	268
Deutsche Bank	France (Republic of)	5.7500 Oct 25, 32	59
Deutsche Bank	France Government	0.5000 Nov 25,19	480
HSBC Bank	France (Republic of)	1.0000 Jul 25, 17	280
Royal Bank of Scotland	Netherlands Government	4.0000 Jan 15, 37	-21
Totaal			9.598

	2016	2015
[2] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand per 1 januari	1.040	1.132
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	124	-92
Stand per 31 december	1.164	1.040
[3] Vorderingen en overlopende activa		
Lopende intrest en nog te ontvangen dividend		
Vastrentende waarden	3.263	3.073
Derivaten	774	1.202
Subtotaal lopende intrest en nog te ontvangen dividend	4.037	4.275
Overige vorderingen		
Dividendbelasting	27	24
Verzekeringsmaatschappijen	26	1.281
Astellas B.V.	400	1.525
Stichting FUT-fonds Astellas: overdrachten	0	197
Subtotaal overige vorderingen	453	3.027
Totaal vorderingen en overlopende activa	4.490	7.302
De vorderingen en overlopende activa hebben een kortlopend karakter.		
[4] Liquide middelen		
- Kas Bank N.V. Depotbank	217	46
- ING Bank N.V. ¹⁾	1.664	619
	1.881	665
De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds.		

1) Met een kredietlimiet van 300.

Passiva**Reserves****[5] Algemene reserve**

Stand 1 januari

Dotatie uit bestemming saldo

Stand 31 december

[6] Bestemmingsreserve premiedepot

Stand 1 januari

Dotatie uit bestemming saldo

Stand 31 december

[7] Beleggingsreserve

Stand 1 januari

Dotatie uit bestemming saldo

Stand 31 december

Totaal eigen vermogen

Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt

Het vereist eigen vermogen bedraagt

De dekkingsgraad is

De beleidsdekkingsgraad is

Het pensioenvermogen bedraagt

De dekkingsgraad is vastgesteld als het pensioenvermogen gedeeld door de totale technische voorzieningen. Het pensioenvermogen betreft het totaal van de reserves (exclusief de bestemde reserve premiedepot) + de totale technische voorzieningen.

Vanaf boekjaar 2015 worden in deze totale technische voorzieningen naast de voorziening voor risico fonds óók de voorziening voor risico deelnemers meegenomen.

De berekening is als volgt:

$$((14.690 + 307.542 + 32.886) / (307.542 + 32.886)) \times 100\% = 104,3\%$$

	2016		2015	
[5] Algemene reserve				
Stand 1 januari	-31.352		-6.312	
Dotatie uit bestemming saldo	-7.681		-25.040	
Stand 31 december	-39.033		-31.352	
[6] Bestemmingsreserve premiedepot				
Stand 1 januari	395		0	
Dotatie uit bestemming saldo	-395		395	
Stand 31 december	0		395	
[7] Beleggingsreserve				
Stand 1 januari	48.861		38.237	
Dotatie uit bestemming saldo	4.862		10.624	
Stand 31 december	53.723		48.861	
Totaal eigen vermogen	14.690		17.904	
Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt	13.246	3,9%	12.485	4,1%
Het vereist eigen vermogen bedraagt	53.723	15,8%	48.861	16,2%
De dekkingsgraad is		104,3%		105,8%
De beleidsdekkingsgraad is		101,8%		108,0%
Het pensioenvermogen bedraagt	355.118		319.232	

Technische voorzieningen

[8] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

	2016	2015
Stand 1 januari	270.507	240.258
Mutaties:		
Toevoeging pensioenopbouw	10.818	10.934
Toevoeging indexering en overige toeslagen	0	1.322
Rentetoevoeging	-168	455
Onttrekking voor uitkeringen	-4.837	-4.777
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-242	-239
Wijziging marktrente	29.640	18.501
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	792	1.949
Overige mutaties	656	1.786
Mutatie IBNR voorziening	-687	625
Wijziging AG Prognosestafel	1.132	0
Wijziging partnersysteem	0	-307
Wijziging Ervaringssterfte	-69	0
Stand 31 december	307.542	270.507
De voorziening pensioenverplichtingen, zijnde de contante waarde van de toekomstige pensioenbetalingen waartoe het fonds zich heeft verplicht, kan als volgt worden gespecificeerd:		
– Actieven	144.670	123.626
– Arbeidsongeschikten	3.653	3.293
– Premievrijen	68.373	55.246
– Ingegane pensioenaanspraken	90.110	86.883
– IBNR reserve ¹⁾	0	687
– TV arbeidsongeschiktheidspensioen	736	772
Totaal	307.542	270.507

1) Het nieuwe herverzekeringscontract kent geen 'eigen behoud' meer voor het pensioenfonds. Dat betekent dat het fonds geen risico meer loopt en derhalve geen IBNR-reserve meer opneemt om een zo realistisch mogelijk beeld van de risico's die het fonds loopt weer te geven.

	2016	2015
[9] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers		
Voorziening pensioensparen		
Stand 1 januari	31.216	19.070
Stortingen:		
– Overgenomen pensioenverplichtingen	0	420
– Overgenomen van Fut Fonds (liquidatie)	0	12.147
Onttrekkingen:		
– Onttrekkingen t.b.v. inkoop rechten	-460	-942
– Onttrekkingen t.b.v. uitgaande waardeoverdrachten	-50	-42
Rendement:		
– Correctie rendement oude jaren	229	18
– Dotatie boekjaar: rendement huidig boekjaar	1.951	545
Totaal voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	32.886	31.216
Totaal technische voorzieningen	340.428	301.723
[10] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Derivaten (negatieve posities)	10.228	10.585
Derivaten overlopende interest	844	2.092
Actuaris	64	87
Accountant	16	35
Administrateur	29	199
NNIP vermogenbeheer	283	247
Loonheffingen en sociale lasten	120	112
Overige	5	8
Totaal kortlopende schulden en overlopende passiva	11.589	13.365

De negatieve derivaten posities hebben een langlopend karakter. De overige kortlopende schulden hebben een looptijd van korter dan een jaar.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Met KPMG, Towers Watson Netherlands B.V., AZL N.V. Heerlen en N.N. Investment Partners B.V. zijn meerjarige contracten afgesloten.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen Stichting Pensioenfonds Astellas en de aangesloten ondernemingen Astellas B.V. en Astellas Pharma Europe B.V.

Transacties met bestuurders

Vertegenwoordigers in het bestuur ontvangen geen beloning van het Pensioenfonds, anders dan de mogelijkheid gebruik te maken van een vacatievergoeding. Er zijn geen leningen verstrekt aan (voormalige) bestuurders en er is geen sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

Het Pensioenfonds heeft een uitvoeringsovereenkomst afgesloten met de aangesloten ondernemingen. De transacties bestaan uit de betaling van premiebijdragen en kosten

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen belangrijke gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuurders

De bestuursleden van Stichting Pensioenfonds Astellas hebben in 2016 geen bezoldiging ontvangen. Vanaf 2015 kunnen bestuurders wel gebruik maken van een vacatievergoeding en reiskostenvergoeding (die ook al in de jaren ervoor van toepassing was). In 2016 heeft het bestuur 12,4 duizend euro aan vacatievergoedingen en vergoedingen reiskosten ontvangen.

Personeel

Gedurende het boekjaar 2016 had Stichting Pensioenfonds Astellas geen personeel in dienst.

Baten en lasten	2016	2015
[11] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten		
Vastgoed beleggingen	124	153
Vastrentende waarden	4.405	4.245
Derivaten	-202	-862
Rebate fees vastgoed	18	35
Rebate fees aandelen	31	31
Rebate fees obligaties en andere vastrentende waarden	77	88
Overig	2	-26
	4.455	3.664
Herverzekeraars	3	0
Liquide middelen	-6	0
Intrest waardeoverdrachten	2	10
Totaal directe beleggingsopbrengsten	4.454	3.674
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde resultaten:</i>		
Vastgoed beleggingen	-806	15
Zakelijke waarden	850	1.182
Vastrentende waarden	479	-354
Derivaten	6.490	5.123
Valutaverschillen banken	5	-2
Gerealiseerde resultaten	7.018	5.964

	2016	2015
<i>Niet-gerealiseerde resultaten:</i>		
Vastgoed beleggingen	2.699	2.331
Zakelijke waarden	7.729	8.078
Vastrentende waarden	5.598	-4.002
Derivaten	-66	-9.189
Niet-gerealiseerde resultaten:	15.960	-2.782
Naar risico deelnemers	-2.050	-645
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	20.928	2.537
Kosten vermogensbeheer		
Beheerloon vermogensbeheerder	-609	-618
Bankkosten	-40	-37
Interest	-3	-2
Naar risico deelnemers	43	33
	-609	-624
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico fonds	24.773	5.587
[12] Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers		
Beleggingsopbrengsten minus kosten vermogensbeheer	2.007	612
	2.007	612
[13] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers		
Werknemersbijdragen	4.233	4.023
Werkgeversbijdragen	9.877	9.315
Extra bijdrage werkgever inzake AOP	396	396
	14.506	13.734
De premiebijdragen van werkgevers en werknemers bedragen in totaal 22,4% (2015: 22,4%) van de loonsom (omgerekend naar de pensioengrondslag is dit 29,9%). De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.		
Feitelijke premie ¹⁾	14.110	13.338
Zuiver kostendekkende premie	14.184	14.761
Gedempte premie	14.234	12.840

1) De totale bijdrage van € 14.506 (2015: € 13.734) wordt verminderd met de extra bijdrage van de werkgever van € 396 (2015: € 396) inzake het arbeidsongeschiktheidspensioen. Ten behoeve van de toets of de feitelijke premie wel toereikend is, dient deze ontvangen premie 2016 te worden verhoogd met het bedrag van € 395 uit de vrijgevallen Bestemmingsreserve premiedepot. De totale premie waaraan wordt getoetst of deze toereikend is bedraagt dan € 14.505. Deze is hoger dan de gedempte kostendekkende premie. De certificerend actuaris is van oordeel dat de premie hiermee voldoet aan de wettelijke eisen van kostendekkendheid.

	2016	2015
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	11.175	10.934
– Opslag premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	391	547
– Opslag in stand houden vereist vermogen	2.093	2.457
– Opslag voor uitvoeringskosten	525	823
	14.184	14.761
De gedempte premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	11.169	9.428
– Opslag premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	391	471
– Opslag in stand houden vereist vermogen	2.149	2.118
– Opslag voor uitvoeringskosten	525	823
	14.234	12.840
[14] Saldo van aanspraken en verplichtingen		
Overgenomen pensioenverplichtingen:		
– Spaarkapitaal van Stichting FUT-fonds Astellas	0	652
– Overgenomen van andere pensioenfondsen	558	557
– Ontvangen spaarkapitaal uit DC (t.b.v. inkoop rechten)	460	942
Overgedragen pensioenverplichtingen:		
– Overgedragen naar andere pensioenfondsen	-123	-126
– Overgedragen spaarkapitalen naar andere pensioenfondsen	-50	-42
	845	1.983
[15] Saldo van overdrachten van rechten voor risico deelnemers		
Overgenomen inzake DC	0	420
Overgenomen van Fut Fonds (liquidatie)	0	12.147
	0	12.567
[16] Onttrekking beleggingen voor risico deelnemers		
Onttrekkingen t.b.v. inkoop rechten	-460	-942
	-460	-942

	2016	2015
[17] Pensioenuitkeringen		
Ouderdomspensioen	-3.789	-3.550
Partnerpensioen	-815	-686
Prepensioen	-96	-411
Invalideitpensioen	-84	-83
Wezenpensioen	-76	-64
Afkoopsommen	0	-1
	-4.860	-4.795
[18] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Pensioenopbouw	-10.818	-10.934
Indexering en overige toeslagen	0	-1.322
Rentetoevoeging	168	-455
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	4.837	4.777
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	242	239
Wijziging marktrente	-29.640	-18.501
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-792	-1.949
Overige mutaties	-656	-1.786
Mutatie IBNR voorziening	687	-625
Wijziging AG Prognosestafel	-1.132	0
Wijziging partnersysteem	0	307
Wijziging Ervaringssterfte	69	0
	-37.035	-30.249
[19] Mutatie vordering herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand 1 januari	1.040	1.132
Stand 31 december	1.164	1.040
Mutatie	124	-92

	2016	2015
[20] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers		
Mutatie voorziening pensioensparen		
Stortingen:		
– Overgenomen pensioenverplichtingen	0	-420
– Overgenomen van Fut Fonds (liquidatie)	0	-12.147
– Onttrekkingen:		
– Onttrekkingen t.b.v. inkoop rechten	460	942
– Onttrekkingen t.b.v. uitgaande waardeoverdrachten	50	42
Rendement:		
– Correctie rendement oude jaren	-229	-18
– Dotatie: rendement huidig boekjaar	-1.951	-545
Totale mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	-1.670	-12.146
[21] Herverzekeringen		
Premievrijstelling i.v.m. arbeidsongeschiktheidsrisico	-201	-167
AO-risico	-343	-284
Premie overlijdensrisico	-410	-262
Afrekening oude premies	-177	0
Overlijdensuitkeringen	434	1.230
AO-risico		
Bijdragen herverzekeraar t.b.v. deelnemers met premievrije pensioenopbouw wegens arbeidsongeschiktheid	75	118
	-622	635

	2016	2015
[22] Pensioenuitvoeringskosten		
Administratie	-480	-676
Accountant (onderzoek van de jaarrekeningen en jaarstaten)	-39	-42
Actuaris	-219	-315
De Nederlandsche Bank	-20	-15
Contributie Pensioenfederatie	-8	-7
AFM	-2	-2
Opleidingskosten	-11	-3
Uitvoering risicobereidheidsonderzoek	0	-19
Visitatiecommissie	-18	-9
Bestuurs- en vergaderkosten	-19	-23
Vereveningsbijdragen	0	4
Diversen	-6	-4
	-822	-1.111
Kosten voor risico deelnemers	56	49
	-766	-1.062
[23] Pensioenuitvoeringskosten voor risico deelnemers	-56	-49
[24] Overige baten en lasten		
Batig saldo uit Fut Fonds liquidatie	0	196
	0	196
Saldo van baten en lasten	-3.214	-14.021
	2016	2015
Actuariële analyse van het resultaat		
Interest en toeslagen	-4.928	-14.691
Bijdragen en arbeidsongeschiktheid	2.965	1.083
Overdrachten	103	76
Technisch resultaat (Risicoproces)	-579	-711
Wijziging overlevingsgrondslagen	-1.063	307
Kosten	183	-156
Diversen	105	71
	-3.214	-14.021

Resultaatbestemming

Resultaatverdeling

Het bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar 2016 als volgt te verdelen:

	2016
	x € 1.000
Beleggingsreserve	4.862
Bestemmingsreserve premiedepot	-395
Algemene reserve	-7.681
	<hr/>
	-3.214
	<hr/>

Risicoparaagraaf (in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparaagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is wordt getoets aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekort situatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Eind 2016 wordt geen rekening meer gehouden met eventuele additionele risico's. Hieromtrent heeft afstemming plaats gevonden met, bestuur, waarmerkend actuaris en DNB. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2016 van 115,8% en 2015 van 116,2%.

	2016		2015	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	9.517	2,8	10.398	3,4
Zakelijke waarden risico (S2)	41.481	12,2	36.754	12,2
Valutarisico (S3)	12.807	3,8	10.923	3,6
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	7.796	2,3	7.397	2,5
Verzekeringstechnisch risico (S6)	10.700	3,1	9.489	3,1
Actief beheer risico (S10)	6.084	1,8	5.018	1,7
Diversificatie-effect	-34.662	-10,2	-31.118	-10,3
Vereist eigen vermogen risico fonds	53.723	15,8	48.861	16,2

Indien het vereist eigen vermogen, zoals tot en met 2014, zou worden uitgedrukt ten opzichte van enkel de technische voorziening voor risico fonds zou hieruit een percentage resulteren van 17,5%.

Dekkingsgraad	104,3	105,8
Beleidsdekkingsgraad	101,8	108,0
Minimaal vereiste dekkingsgraad	103,9	104,1
Strategisch vereiste dekkingsgraad	115,8	116,2

De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2016 lager dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds in een tekort verkeert. In boekjaar 2016 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 101,8%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2015 van 108,0%, is de beleidsdekkingsgraad afgenomen met 6,2%-punt.

Renterisico

Het fonds is gevoelig voor waardeverandering van de beleggingen als gevolg van fluctuaties van rentestanden en daarmee samenhangende prijzen in de vastrentende markten. Daarnaast kunnen ook de prijzen van de individuele vastrentende waarden waarin het fonds belegt, fluctueren. Het fonds kan gebruikmaken van derivaten. Deze kunnen worden toegepast voor zowel het afdekken van risico's, efficiënt portefeuillebeheer als verhoging van het rendement. Daarbij kan ook sprake zijn van hefboomwerking, waardoor de gevoeligheid van het fonds voor marktbevingen wordt vergroot.

	2016	2015
Modified duration		
<i>Type belegging</i>		
Staatsleningen	9,1	9,6
Credits	5,4	5,7
Totaal modified duration vastrentende portefeuille (excl. Derivaten)	8,5	9,0
Swaps	10,8	10,1
Totaal modified duration vastrentende portefeuille (incl. Derivaten)	11,2	16,8

Zakelijke waarden risico

Mogelijke waardedalingen van beleggingen voor het vastgoed en de aandelen zijn in het hiervoor genoemde standaardmodel begrepen. Hiervoor wordt een gedifferentieerde berekening naar categorieën van markten en beleggingen uitgevoerd. Ter zake van het zakelijke waarden risico worden risico-inschattingen aan de hand van de in de markt gebruikelijke risicoparameters gemaakt. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer.

	2016		2015	
	€	%	€	%
<i>Vastgoed beleggingen naar categorie</i>				
Indirect vast goed-beursgenoteerd	27.841	82,7	25.331	87,8
Indirect vast goed-niet beursgenoteerd	5.843	17,3	3.532	12,2
Totaal vastgoedbeleggingen	33.684	100,0	28.863	100,0
<i>Aandelenbeleggingen naar categorie</i>				
Ontwikkelde markten/Mature markets	99.680	92,1	93.282	94,4
Opkomende markten/Emerging markets	8.523	7,9	5.533	5,6
Totaal aandelenbeleggingen	108.203	100,0	98.815	100,0

Valutarisico

Valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument kan fluctueren als gevolg van verandering in valutakoersen. Het overzicht Valutapositie geeft inzicht in de mate waarin de activa en passiva van het fonds in euro dan wel in andere valuta luiden, met inbegrip van de afgeleide financiële instrumenten zoals valutatermijncontracten, die daaraan mede sturing geven.

De valutapositie is, indien van toepassing, inclusief de valutapositie van (het belang van het fonds ultimo verslagperiode in) de onderliggende ING Basis Fondsen. Een onder valutatermijncontracten opgenomen bedrag geeft het netto bedrag van de afgesloten contracten in de betreffende valuta.

	2016		2015	
	€	%	€	%
<i>Vóór afdekking met derivaten</i>				
Euro	239.609	68,0	217.811	69,0
USD	43.810	12,4	32.782	10,4
GBP	20.451	5,8	23.245	7,4
JPY	11.612	3,3	8.348	2,6
CHF	6.382	1,8	6.094	1,9
HKD	4.633	1,3	3.958	1,3
AUD	4.514	1,3	3.760	1,2
Overige valuta	21.370	6,0	19.655	6,2
	352.381	100,0	315.653	100,0

	2016		2015	
	€	%	€	%
<i>Valuta na afdekking met derivaten</i>				
Euro	278.130	79,0	250.742	79,4
USD	21.215	6,0	13.474	4,3
GBP	10.880	3,1	14.748	4,7
JPY	5.257	1,5	3.222	1,0
CHF	6.382	1,8	6.094	1,9
HKD	4.633	1,3	3.958	1,3
AUD	4.514	1,3	3.760	1,2
Overige valuta	21.370	6,0	19.655	6,2
	352.381	100,0	315.653	100,0

Derivaten

Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door de vermogensbeheerders valutatermijntransacties afgesloten. De post valutatermijntransacties bestaat uit de volgende transacties, omgerekend in euro per 31 december 2016:

	aankoop transacties	verkoop transacties
Euro	38.521	
Amerikaanse dollar	0	-22.596
Pound sterling	0	-9.571
Japanse yen	0	-6.354
	38.521	-38.521

Indien de afrekening van deze transacties op 31 december 2016 zou hebben plaatsgevonden dan zou het af te rekenen bedrag € 56 duizend hoger uitvallen dan overeengekomen (ongerealiseerd resultaat van € 56 duizend).

Grondstoffenrisico

Het fonds belegt niet in grondstoffen.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico dat voortvloeit uit het feit dat een specifieke tegenpartij tegenover het fonds niet in staat is aan zijn verplichtingen uit hoofde van contracten inzake financiële instrumenten te voldoen. Het fonds belegt in obligaties en andere vastrentende waarden.

Opbouw van de vastrentende portefeuille naar credit rating

Ratingklasse:

	2016		2015	
	€	%	€	%
AAA	106.354	52,6	100.129	55,7
AA	64.730	32,1	52.722	29,3
A	11.073	5,5	8.968	5,0
BBB	15.874	7,9	12.856	7,2
Lager dan BBB	1.596	0,8	1.954	1,1
Geen rating	2.119	1,1	3.087	1,7
	201.746	100,0	179.716	100,0

De opgenomen credit ratings zijn afgeleid van de ratings van S&P, Moody's en Fitch.

Het onder 'geen rating' opgenomen bedrag betreffen beleggingen in termijndeposito's en niet direct opeisbare kortlopende vorderingen.

Opbouw van de vastrentende portefeuille naar looptijd

Verdeling vastrentende waarden naar looptijd:

	2016		2015	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	0	0,0	0	0,0
Resterende looptijd 1 <> 5 jaar	43.455	21,5	24.428	13,6
Resterende looptijd 5 <> 10 jaar	101.846	50,5	102.456	57,0
Resterende looptijd >= 10 jaar	56.445	28,0	52.832	29,4
	201.746	100,0	179.716	100,0

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevenrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

In verband met het langlevensrisico wordt aanvullend boven het hanteren van de prudente grondslagen, de Voorziening toekomstige sterfteontwikkeling gevormd.

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen.

De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

In het standaardmodel is de gevoeligheid van het eigen vermogen voor concentratierisico (S8) gelijkgesteld aan 0%.

	2016		2015	
	€	%	€	%
Vastgoed beleggingen				
<i>Verdeling vastgoed beleggingen per sector:</i>				
Participaties in vastgoed beleggingsfondsen	33.684	100,0	28.863	100,0
	33.684	100,0	28.863	100,0
<i>Verdeling vastgoed beleggingen per regio:</i>				
Europa	17.084	50,7	11.719	40,6
Wereldwijd	0	0,0	1.010	3,5
Noord-Amerika	9.023	26,7	8.890	30,8
Japan	1.844	5,5	1.674	5,8
Azië excl. Japan	4.531	13,4	2.136	7,4
Groot Brittannië	654	1,9	2.540	8,8
Opkomende markten	547	1,6	346	1,2
Overig	1	0,2	548	1,9
	33.684	100,0	28.863	100,0

Grote posten: vastgoed beleggingen van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in onroerende zaken

Kempen Int Fnds Global Prop Fund Index Fd	18.501	54,8	16.772	58,1
Kempen European Prop Smart Index Fund	9.340	27,7	8.559	29,7
CBRE Dutch Resid. Fund IV	5.177	15,3	2.690	9,3

	2016		2015	
	€	%	€	%
Opbouw van de beleggingsportefeuille naar regio				
Opkomende markten	7.286	2,1	7.299	2,3
Europa exclusief Verenigd Koninkrijk	238.336	67,6	218.358	69,2
Groot Brittanië	22.087	6,3	20.429	6,5
Azië exclusief Japan	13.202	3,7	7.336	2,3
Japan	11.956	3,4	9.857	3,1
Noord-Amerika	46.199	13,1	41.280	13,1
Wereldwijd	4.375	1,2	1.887	0,6
Overige	190	0,1	948	0,3
Overige beleggingen (derivaten, liquiditeitsposities en overige posten)	8.750	2,5	8.259	2,6
Totaal beleggingsportefeuille	352.381	100,0	315.653	100,0
Opbouw van de aandelenportefeuille naar bedrijfstak				
Duurzame consumentengoederen	11.226	10,4	10.556	10,7
Niet-duurzame consumentengoederen	13.303	12,3	12.500	12,6
Energie	6.808	6,3	5.813	5,9
Financiële instellingen	19.754	18,3	19.772	20,0
Gezondheidszorg	12.524	11,6	11.749	11,9
Industrie	11.956	11,0	12.581	12,7
Informatie technologie	15.069	13,9	12.058	12,2
Basis materialen	5.760	5,3	6.268	6,3
Vastgoed	3.592	3,3	0	0,0
Telecommunicatie	4.119	3,8	4.400	4,5
Nutsbedrijven	1.462	1,4	1.398	1,4
Overig	2.630	2,4	1.720	1,7
	108.203	100,0	98.815	100,0

Grote posten: zakelijke waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in zakelijke waarden

Altis MM Equity North America Fund	32.601	30,1	30.634	31,0
Altis MM Equity Fund Europe	54.134	50,0	49.341	49,9
BlackRock Pac Rim JPY Ex-Controv Weapons B	5.998	5,5	5.181	5,2
Baille Gifford JPN B ACC	5.658	5,2		

	2016		2015	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
<i>Verdeling vastrentende waarden per regio:</i>				
Europa exclusief Verenigd Koninkrijk	183.965	91,2	174.513	97,1
Verenigd Koninkrijk	5.337	2,6	1.697	0,9
Noord-Amerika	5.572	2,8	1.767	1,0
Supranationaal	4.375	2,2	0	0,0
Japan	213	0,1	0	0,0
Azië exclusief Japan	1.224	0,6	42	0,0
Wereldwijd	0	0,0	876	0,5
Opkomende markten	1.060	0,5	584	0,3
Overige	0	0,0	237	0,1
	201.746	100,0	179.716	100,0

Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in vastrentende waarden

Nederlandse staatsobligaties	41.586	20,6	39.381	19,5
Duitse staatsobligaties	36.634	18,2	33.920	16,8
Finse staatsobligaties	15.853	7,9	15.671	7,8
Franse staatsobligaties	32.173	15,9	27.193	13,5
Oostenrijkse staatsobligaties	14.839	7,4	13.123	6,5
Belgisch staatsobligaties	15.390	7,6	10.745	5,3
Standard Life Europ. Corp. Bond Sustainable and Responsible Investm. Fund	31.940	15,8		

Actief beheer risico

Er worden binnen het standaardmodel geen voorschriften gegeven voor de vaststelling van het vereist vermogen voor actief beheer risico.

Fondsen moeten in het standaardmodel zelf de omvang van het actief beheer risico adequaat vaststellen. DNB biedt de fondsen echter wel een methode als handreiking voor het maken deze inschatting.

Het VEV voor actief beheer wordt bepaald als het maximale verlies door actief beheer dat met een waarschijnlijkheid van 2,5% zal optreden. Het risicoscenario voor actief beheer risico is vooralsnog alleen op het aandelenrisico (beursgenoteerde aandelen) van toepassing.

Vaststelling van de jaarrekening:

Leiden, 16 juni 2017

Het bestuur van de Stichting Pensioenfonds Astellas

voorzitter
D. Veenvliet

secretaris
N. van den Berg

bestuurslid
A. Beijert

bestuurslid
H.J.L. Janssen

bestuurslid
V.A.W.M. Rot

Overige gegevens

Statutaire bepalingen resultaatbestemming

In de statuten is geen regeling opgenomen inzake de resultaatbestemming, derhalve worden in deze de bepalingen zoals opgenomen in de ABTN gehanteerd. Conform hoofdstuk 6 van de ABTN is het Pensioenvermogen de som het totale belegde vermogen inclusief intrest, huur, dividend, liquide middelen en het saldo van kortlopende vorderingen minus de kortlopende schulden en overlopende passiva en dat geheel verminderd met de middelen in het premiedepot.

Het verschil tussen het pensioenvermogen en de Technische voorzieningen is het Eigen Vermogen van het pensioenfonds. Het eigen vermogen van het pensioenfonds bestaat uit:

- a. Algemene reserve
- b. Beleggingsreserve
- c. Bestemmingsreserve premiedepot

Actuariële verklaring

Opdracht

Door de Stichting Pensioenfonds Astellas te Leiden is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2016.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaire ben ik onafhankelijk van de Stichting Pensioenfonds Astellas, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds. Omdat Towers Watson Netherlands B.V. beschikt over een door de toezichthouder goedgekeurde gedragscode, is het toegestaan dat andere actuarissen en deskundigen aangesloten bij Towers Watson Netherlands B.V. wel andere werkzaamheden verrichten voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 2.700.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 135.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materieële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendeekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van artikel 132 (VEV). Voor de toetsing van de kostendeekkende premie is, naast de feitelijk ontvangen premie, rekening gehouden met de onttrekking uit het premiedepot.

Met betrekking tot het toeslagbeleid merk ik op dat op basis van de uitkomsten van de haalbaarheidstoets het fonds op lange termijn weliswaar de ondergrens van haar toeslagambitie lijkt te kunnen waarmaken, maar dat op korte termijn de mogelijkheden om toeslagen te kunnen geven waarschijnlijk beperkt zullen zijn.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Astellas is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Purmerend, 16 juni 2017

Mw. A. Plekker AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Bestuur van Stichting Pensioenfonds Astellas

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Astellas per 31 december 2016 en van het resultaat en kasstromen over 2016, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2016 van Stichting Pensioenfonds Astellas (de Stichting) te Leiden gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2016;
- 2 de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht over 2016; en
- 3 de toelichting met een overzicht van de grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

Goedkeurende controleverklaring

Materialiteit

- Materialiteit van EUR 2,7 miljoen, 0,8% van het pensioenvermogen

Kernpunten

- De waardering van beleggingen
- De waardering van de technische voorzieningen

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 2,7 miljoen (2015: EUR 2,7 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2016 (circa 0,8%). Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het

pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de beleidsdekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het Bestuur afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 135 duizend aan het Bestuur rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan NN Investment Partners B.V. De pensioenadministratie is uitbesteed aan AZL N.V. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door NN Investment Partners B.V. en informatie over de technische voorzieningen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door AZL N.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van NN Investment Partners B.V. en AZL N.V., zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (ISAE 3402-type II-)rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en het bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverlener met vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij de in de ISAE 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2016 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het Bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan NN Investment Partners B.V. en AZL N.V.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses uitgevoerd waarbij wij de uitkomsten van directe beleggingsopbrengsten, premiebijdragen en uitkeringen hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen beleggingen, beleggingsstromen, mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en uitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de technische voorzieningen, premiebijdragen en uitkeringen verkregen.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het Bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

De waardering van beleggingen

Omschrijving

De beleggingen vormen een significante post op de balans van de Stichting. Alle beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Uit noot 1 bij de toelichting op de jaarrekening blijkt dat voor EUR 337,9 miljoen (95,9%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op marktnoteringen en voor EUR 14,5 miljoen (4,1%) van de beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op afgeleide marktnoteringen en andere geschikte waarderingssystemen. De beleggingen waarvan de waardering gebaseerd is op afgeleide marktnoteringen en andere geschikte waarderingssystemen bestaan voor EUR 5,8 miljoen uit indirecte vastgoedbeleggingen en voor EUR 8,6 miljoen uit derivaten. Het bepalen van de marktwaarde voor deze beleggingen is complex(er) en bevat subjectieve schattingselementen.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het Bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van modellen. Gezien de invloed hiervan op de waardering van de beleggingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van beleggingen met behulp van schattingen een kernpunt in onze controle.

In de toelichting op pagina 46 geeft de Stichting de gehanteerde waarderingssystemen van de beleggingen weer. In noot 1 zijn de gehanteerde waarderingssystemen en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de beleggingen uiteengezet.

Het evalueren van de waarderingssystemen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Voor individueel significante beleggingen, waarvoor de waardering tot stand komt met behulp van schattingen, maken wij gebruik van de beheersmaatregelen die zijn ingericht bij de vermogensbeheerder en die onderdeel zijn van de ISAE 3402 type II-rapportage (waarbij een goedkeurend assurancerapport van de accountant is afgegeven). Deze relevante beheersmaatregelen zijn gericht op de aanstelling van betrouwbare fondsmanagers enerzijds en de betrouwbare aanlevering van, en toereikende evaluatie op, periodieke performancecijfers anderzijds. Daarnaast hebben wij de aansluiting vastgesteld tussen de financiële administratie en actuele financiële rapportages van de vermogensbeheerders.

De waardering van beleggingen gebaseerd op marktnoteringen hebben wij onderzocht met gebruikmaking van een eigen waarderingsspecialist. Onze waarderingsspecialist heeft de gehanteerde waarderingen vergeleken met zelfstandig in de markt waarneembare prijzen.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderingssystemen en gehanteerde waarderingssystemen voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen. Wij hebben eveneens geconstateerd dat de toelichtingen op de beleggingen adequaat zijn.

Wij vinden de waardering van de beleggingen evenwichtig bepaald.

De waardering van de technische voorzieningen

Omschrijving

De technische voorzieningen vormen een significante post op de balans van de Stichting en worden gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De waardering van de technische voorziening komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt tegen de marktrente (rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank).

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het Bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het Bestuur zich laat adviseren door actuariel deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de technische voorzieningen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van de technische voorzieningen een kernpunt in onze controle.

Het Bestuur heeft in de toelichting op pagina 47 tot en met 49 de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de technische voorzieningen opgenomen. Op pagina 67 van de toelichting (risicoparagraaf) is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaris over de te volgen aanpak, de attentiepunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het Bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethoden en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het Bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaris. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaris geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het resultaat in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij gebruikgemaakt van een eigen actuaris.

Onze observatie

Wij vinden de waardering van de technische voorzieningen evenwichtig bepaald en de toelichting toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Bestuur en Organisatie.
- Meerjarenoverzicht.
- Bestuursverslag.
- Verantwoordingsorgaan.
- Visitatiecommissie.
- Overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het Bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het Bestuur voor de jaarrekening

Het Bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het Bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het Bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het Bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het Bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het Bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het Bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate – maar geen absolute mate – van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening

nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Voor een nadere beschrijving van onze verantwoordelijkheid ten aanzien van een controle van de jaarrekening verwijzen wij naar de website van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA). www.nba.nl/NL_oob_2016

Utrecht, 16 juni 2017

KPMG Accountants N.V.
J.C. van Kleef RA

Bijlagen

Beleggingsoverzicht (in duizenden euro)

Overzicht belegd vermogen

	2016			2015		
	€	%	Norm	€	%	Norm
Onroerende zaken						
Aandelen vastgoedmaatschappijen	33.735	9,8	10	29.036	9,4	10
Zakelijke waarden						
Beleggingsfondsen in aandelen	110.131	32,0		100.238	32,6	
Vastrentende waarden						
Obligaties	164.389	47,8		151.221	49,1	
Vastrentende beleggingsfondsen	31.940	9,3		24.090	7,8	
Lopende intrest	3.263	0,9		3.073	1,0	
Totaal vastrentende waarden	199.592	58,1	60	178.384	58,0	60
Liquide middelen beleggingen	217	0,1		46	0,0	
Dividendbelasting	27	0,0		24	0,0	
	244	0,1	0	70	0,0	0
Totaal on-balance vermogen	343.702	100,0	100	307.728	100,0	100
Derivaten						
Swaps	8.693			8.955		
Valutatermijntransacties	56			-140		
Lopende intrest	-70			-890		
Totaal derivaten	8.679			7.925		
Totaal vermogen	352.381			315.653		

Financiering

Stichting Pensioenfonds Astellas heeft een kostendekkende doorsneepremie die beoogt de toename van de aanspraken uit hoofde van de jaaropbouw, de uitvoeringskosten van het fonds (exclusief de kosten van het vermogensbeheer) alsmede een buffer voor beleggingsrisico's te dekken. De doorsneepremie wordt betaald door de werkgever en de deelnemers. De door de deelnemer verschuldigde bijdrage in de kosten van de pensioenregeling wordt bepaald in het collectieve arbeidsvoorwaardenoverleg. De eigen bijdrage van de werknemer wordt door de werkgever ingehouden op het salaris. De bijdragen van de werkgever alsmede de op het salaris van de werknemers ingehouden bijdragen, worden maandelijks door de werkgever afgedragen aan het pensioenfonds.

De aan de deelnemers verleende aanspraken op tijdelijk nabestaandenpensioen en de nabestaandenpensioenen over toekomstige deelnemersjaren, worden gefinancierd door middel van eenjarige risicopremies. Bij de vaststelling van de premiebijdrage is hiermee rekening gehouden.

Uitvoering

Vermogensbeheer

Het bestuur van het pensioenfonds is verantwoordelijk voor het beleggingsbeleid en de uitvoering daarvan. Het vermogensbeheer wordt door NNIP verzorgd.

Administratie

De pensioen- en financiële administratie worden uitgevoerd door AZL N.V. te Heerlen.

De beleggingsadministratie wordt uitgevoerd door NNIP te Den Haag.

De controle van de jaarrekening is uitgevoerd door KPMG Accountants N.V. te Utrecht. De verantwoordelijkheid voor de certificering van de voorziening pensioenverplichtingen berust bij Towers Watson Netherlands B.V. te Purmerend, actuaaris van Stichting Pensioenfonds Astellas.

De actuariële advieswerkzaamheden worden uitgevoerd door Towers Watson Netherlands B.V. te Purmerend.

Begrippenlijst

ABTN

Afkorting voor actuariële en bedrijfstechnische nota. In de ABTN wordt door het bestuur van een pensioenfonds uiteengezet welke actuariële en bedrijfstechnische opzet ten grondslag ligt aan een fonds. Ook wel bedrijfsplan genoemd. De ABTN bevat onder meer een beschrijving van de financiële opzet (reservering, beleggingsbeleid), de financiële sturingsmiddelen, de hoofdlijnen van het interne beheersingssysteem en de opzet van de administratieve organisatie en interne controle.

Accounting standaarden

Raamwerk van verslaggevingsregels voor het opstellen van een jaarrekening en jaarverslag. Met ingang van het verslagjaar 2005 moeten alle beursgenoteerde ondernemingen, banken en verzekeringsmaatschappijen hun geconsolideerde jaarrekening volledig inrichten op basis van International Accounting Standards (IAS), door de IAS Board omgedoopt in International Financial Reporting Standards (IFRS). Het doel van IFRS is om de transparantie en internationale vergelijkbaarheid van de externe financiële verslaggeving te verbeteren. Niet beursgenoteerde rechtspersonen hebben de keuze om of IFRS toe te passen, of de Nederlandse Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Actuaris

Een actuaris combineert economische en wiskundige technieken ten behoeve van de vaststelling van de benodigde koopsommen of premies en de verplichtingen van het fonds (vaststelling voorziening pensioenverplichtingen). Tevens verricht de actuaris risicoanalyses en studies met betrekking tot het afstemmen van verplichtingen en beleggingen.

Actuele waarde

De actuele waarde is voor beleggingen waarvoor dagelijks openbare prijzen worden vastgesteld, zoals aandelen, obligaties en beursgenoteerde vastgoedfondsen, de beurswaarde. Voor andere vastrentende waarden, zoals onderhandse leningen en hypotheekleningen, wordt de actuele waarde benaderd als de contante waarde van de toekomstige nettokasstroom. Als actuele waarde van de beleggingen in niet-beursgenoteerde vastgoedfondsen wordt de intrinsieke waarde gehanteerd.

AG-prognosetafel

Specifieke AG-tafel, waarbij naast sterftewaarnemingen uit het verleden, ook rekening wordt gehouden met een toekomstige sterftetrend.

AG-tafels

Jaarlijks publiceert het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) sterftetafels die zijn gebaseerd op waarnemingen van sterfte in de bevolking uit het verleden. Om die sterftetafels geschikt te maken voor actuair gebruik worden ze aangepast door het Actuarieel Genootschap. Deze aangepaste tafels krijgen de naam 'AG-tafels'.

Asset Liability Management (ALM)

Deze studie geeft inzicht in de toekomstige ontwikkelingen van een pensioenfonds en biedt een pensioenfondsbestuur de mogelijkheid diverse beleidsvariabelen (zoals beleggingsbeleid, financieringsbeleid en indexatiebeleid) in hun onderlinge samenhang te evalueren.

Autoriteit Financiële Markten

De Autoriteit Financiële Markten (AFM) is een bij wet ingesteld toezichthoudend orgaan dat toezicht houdt op het gedrag van de gehele financiële marktsector. De AFM is toezichthouder op de pensioenfondsen voor zover het gaat om het effectentypisch gedragstoezicht.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is een dekkingsgraad die uitgaat van een gemiddelde dekkingsgraad over de laatste 12 maanden. Per 1 januari 2015 zijn pensioenfondsen verplicht deze dekkingsgraad te gebruiken en communiceren bij besluiten over eventuele toeslagen maar ook bij eventuele kortingen.

Belegd vermogen voor risico deelnemers:

Dit betreft de DC regeling en is vermogen waar het pensioenfonds geen risico over loopt.

Belegd vermogen voor risico pensioenfonds

Dit betreft de DB regeling en is het vermogen waar het pensioenfonds risico over loopt.

Beleggingsmix

Verdeling van de beleggingen over zakelijke en vastrentende waarden.

Beleidsregel Uitbesteding Pensioenfondsen

Voorschriften van De Nederlandsche Bank met betrekking tot de uitbesteding van activiteiten door de pensioenfondsen.

Benchmark

Engels woord voor financiële "meetlat": een ijkpunt, bijvoorbeeld een index of een bepaalde staatslening, waartegen de prestaties van een beleggingsportefeuille kunnen worden afgezet.

Beschikbaar premiesysteem

Pensioensysteem waarbij het pensioen afhankelijk is van de beschikbare premie. De hoogte van de pensioenuitkering is mede afhankelijk van de aanvangsleeftijd van de deelnemer, het toekomstige salarisverloop en (vooral) van de rendementen op de ingelegde premie. Een beschikbare premiereregeling wordt ook wel pensioenspaarregeling genoemd. Andere soorten pensioenregelingen zijn de eindloonregeling en de middelloonregeling. De FUT-regeling van de Stichting FUT-fonds Astellas is een voorbeeld van een beschikbare premiereregeling c.q. pensioenspaarregeling. Met ingang van 1 januari 2006 bestaat de pensioenregeling van Pensioenfonds Astellas uit een middelloonregeling en een beschikbare premiereregeling c.q. pensioenspaarregeling.

Beurskoers

Marktprijs van een aandeel, obligatie of andere waardepapieren.

CDC

De CDC-regeling kenmerkt zich met name door de vaste premie die de werkgever afdraagt aan het pensioenfonds van de onderneming. Door het betalen van deze premie heeft de onderneming aan zijn pensioenverplichting voldaan. De door sociale partners (vanaf 2015) overeengekomen vaste premie voor een periode van vijf jaren bedraagt 22,4% van de loonsom.

Commodities (grondstoffen)

Een commodity is een type belegging. Letterlijk betekent het grondstoffen. Beleggen in commodities is direct investeren in grondstoffen of indirect via bijvoorbeeld termijncontracten, waarbij de waarde is gebaseerd op grondstoffen. Verhandelde grondstoffen zijn onder andere energie, metalen en landbouwproducten. Commodities bestaan uit de zgn. 'soft' commodities (graan, cacao, pinda's) en de zgn. 'hard' commodities (goud, zilver, oil, chemicals etc.)

Contante waarde

De waarde die op dit moment aanwezig moet zijn om, rekening houdend met rente-aangroei (rekenrente) en eventuele andere actuariële grondslagen, toekomstige pensioenbetalingen te kunnen verrichten.

Continuïteitstoets

Deze is bedoeld om inzicht te geven in de financiële opzet van een pensioenfonds en een oordeel te geven over de continuïteit van het pensioenfonds.

Converteerbare obligatie

Een obligatie die gedurende (een deel van) de looptijd kan worden omgewisseld (geconverteerd) in aandelen. Deze mogelijkheid is als een extraatje aan de obligatie meegegeven door de uitgever, teneinde de obligatie gemakkelijker te kunnen plaatsen.

Corporate Governance

Stel regels of aanbevelingen die betrekking hebben op goed management van organisaties zoals private ondernemingen. Deze aanbevelingen kunnen uiteraard worden toegepast op pensioenfondsen in welk geval wordt gesproken over goed pensioenfondsbestuur.

Crisisplan

In een financieel crisisplan staan maatregelen en procedures die worden ingezet in een crisissituatie. Daarmee geeft het bestuur vooraf aan zichzelf en aan de deelnemers duidelijkheid over wat er moet gebeuren in een crisissituatie. Het bestuur spreekt van een financiële crisis als de dekingsgraad zodanig is gedaald dat herstel binnen de wettelijke termijnen niet meer mogelijk is.

Dekkingsgraad

Een maat voor de solvabiliteit van een pensioenfonds. De klassieke dekkingsgraad is de verhouding tussen het beschikbaar vermogen (BV) en de voorziening pensioenverplichtingen (VPV), uitgedrukt in een percentage.

Een klassieke dekkingsgraad van 100% geeft aan dat het beschikbaar vermogen juist toereikend is om de voorziening pensioenverplichtingen te dekken, terwijl een percentage lager dan 100 aangeeft dat er sprake is van onderdekking. Volgens de DNB-normen is er sprake van een onderdekking als de middelen van het fonds (waarde beleggingen verhoogd met saldo van vorderingen minus schulden) niet langer toereikend zijn om de VPV en de reserve voor algemene risico's te dekken. De reserve voor algemene risico's dient volgens de DNB-normen ten minste 5% van de VPV te bedragen. Volgens de DNB-normen is er sprake van een reservetekort als de middelen van het fonds ontoereikend zijn om naast de VPV en de reserve voor algemene risico's, ook nog de vereiste reserve beleggingsrisico's en eventuele andere bestemde reserves te dekken.

Dekkingstekort

Situatie dat de middelen van het pensioenfonds niet langer toereikend zijn om de voorziening pensioenverplichtingen en de reserve voor algemene risico's te dekken.

De Nederlandsche Bank

Bij wet ingesteld toezichthoudend orgaan dat onder andere de navolging van de pensioenwetgeving tot 1 januari 2007 Pensioen- en spaarfondsenwet en vanaf 1 januari 2007 de Pensioenwet bewaakt.

Duration

De gewogen gemiddelde looptijd van de kasstromen van een obligatie, waarbij weging geschiedt op basis van de contante waarde van iedere kasstroom. Duration is een graadmeter voor de rentegevoeligheid van een obligatie. In de regel: hoe langer de looptijd van een obligatie, hoe gevoeliger de koers van die obligatie voor renteveranderingen. Indien men een daling van de rente verwacht is het profijtelijk een obligatie met een zo lang mogelijke duration te kopen, aangezien de koers daarvan het meest zal oplopen.

Effectentypisch gedragtoezicht

Gedragtoezicht dat vooral betrekking heeft op de gedragingen van verantwoordelijke directies en besturen van financiële instellingen, zoals de naleving van gedragscodes, corporate governance e.d. Het gedragtoezicht wordt uitgeoefend door de Autoriteit Financiële Markten. Een ander onderwerp van aandacht van het gedragtoezicht is de consumentenbescherming. Effectentypisch gedragtoezicht onderscheidt zich van prudentieel toezicht dat wordt uitgeoefend door De Nederlandsche Bank.

EMIR

European Market Infrastructure Regulation (EMIR). EMIR bevat regels voor het afwickelen van derivaten door een centrale tegenpartij (CCP), een vergunningplicht voor die CCP's en eisen aan het onderpand en de overdraagbaarheid van posities, ook als de afwikkeling van de over the counter-derivaten contracten niet via een CCP gebeurt.

Enhanced passive

Hybride beleggingsstrategie tussen indexbeleggen ('buy and hold') en actief beleggen. Vermogensbeheerders welke deze beleggingsstrategie hanteren beleggen nagenoeg passief, trachten echter, gebruikmakende van een beperkt risicobudget, extra rendement ten opzichte van de gehanteerde benchmark te kunnen toevoegen.

Euro duration

"Euro duration" is een afgeleide van het begrip "duration", een maatstaf voor de rentegevoeligheid van bijvoorbeeld een obligatie. De "euro duration" van een obligatie is het product van de duration en de marktwaarde van de onderliggende obligatie. Pensioenfondsen hanteren het begrip "euro duration" als graadmeter voor de "duration mismatch" tussen enerzijds beleggingen en anderzijds verplichtingen.

Franchise

Het deel van het pensioengevend salaris dat voor de pensioenberekening buiten beschouwing wordt gelaten. Dit deel wordt geacht door de AOW-uitkering voldoende van pensioen te worden voorzien.

FUT-regeling

Pensioenspaarregeling (beschikbare premieregeling) van de Stichting FUT-fonds Astellas op grond waarvan in het Pensioenfonds Astellas extra pensioenaanspraken kunnen worden aangekocht. Voor de deelnemers die geboren zijn op of na 1 januari 1950 is vanaf 1 januari 2006 de bestaande FUT-regeling beëindigd. Wel is voor deze groep deelnemers de bestaande pensioenregeling uitgebreid met een beschikbare premieregeling.

Gedragcode

De gedragscode bevat voorschriften voor bestuurders en eventuele medewerkers van het pensioenfonds ter voorkoming van belangenconflicten en van misbruik en oneigenlijk gebruik van de bij het fonds aanwezige, vertrouwelijke informatie. Deze informatie betreft voor een belangrijk deel de beleggingstransacties namens het fonds.

Haalbaarheidstoets

Per 1 januari 2015 is de continuïteitsanalyse vervallen. Uit het nFTK volgt dat hiervoor in de plaats twee soorten haalbaarheidstoetsen komen; de aanvangshaalbaarheidstoets en de jaarlijkse haalbaarheidstoets. Voor pensioenfonds is de haalbaarheidstoets een belangrijk instrument met als doel inzicht te geven in de effecten van de financiële opzet en zelf gekozen normering (ondergrenzen), onderbouwing van het evenwichtig beleid en een realistisch en haalbaar premiebeleid.

Hedge funds

Een hedge fund is een beleggingsfonds met ruime mogelijkheden om een rendement te genereren, onafhankelijk van de richting van de beurs. Hedgefondsen proberen onder alle omstandigheden een positief rendement te behalen, en zijn daarom niet te vergelijken met de rendementen die behaald worden op de aandelenbeurzen. Dit streven naar een "absolute return" gecombineerd met een ogenschijnlijk laag risico en lage correlatie met de rest van de markt maakt deze hedgefondsen populair onder grote beleggers, zoals pensioenfonds.

Herstelplan

Plan (van aanpak) gericht op het herstel van de financiële positie van het pensioenfonds. Als er sprake is van onderdekking (dekkingstekort), dan moet een kortetermijnherstelplan worden ingediend. Als er sprake is van een reservetekort bij een pensioenfonds, dan moet er een langetermijnherstelplan worden ingediend.

Herverzekering

Het door een pensioenfonds geheel of gedeeltelijk onderbrengen van een pensioenregeling in een levensverzekeringsovereenkomst en/of het door een pensioenfonds onderbrengen van (extra hoge) risico's bij een levensverzekeraar, zoals overlijdens- en invaliditeitsrisico's (risicoherverzekering).

IBNR-voorziening

Een voorziening (ten behoeve van de voor de balansdatum ontstane verplichtingen tot uitkering die nog niet zijn gemeld) Incurred But Not Reported, IBNR).

Index

Cijfer dat een gewogen gemiddelde uitdrukt en waaraan men kan zien hoe een grootte (bijvoorbeeld de beurskoersen in Amsterdam) zich ontwikkeld heeft.

Indexatie

Hieronder wordt verstaan de aanpassingen van de (premiëvrije) pensioenaanspraken en de ingegane pensioenen op basis van de stijging of daling van een indexcijfer dan wel een vast percentage.

Bij Pensioenfonds Astellas worden de pensioenen en pensioenaanspraken, indien en voor zover de middelen van het fonds dit toelaten (voorwaardelijke indexatie), jaarlijks per 1 januari aangepast. Vanaf 1 januari 2005 wordt voor wat betreft het indexatiebeleid onderscheid gemaakt tussen actieve deelnemers en inactieve deelnemers. Indien en voor zover de middelen van het fonds dit toelaten, worden de opgebouwde pensioenaanspraken van de actieve deelnemers jaarlijks per 1 januari aangepast op basis van de algemene loonontwikkeling zoals die bij de werkgever in het voorafgaande kalenderjaar heeft plaatsgevonden. Indien en voor zover de middelen van het fonds dit toelaten, worden de ingegane pensioenen en premievrije pensioenaanspraken van de inactieven alsmede de pensioengrondslagen van de arbeidsongeschikte deelnemers jaarlijks per 1 januari aangepast op basis van de ontwikkeling van het door het Centraal Bureau voor de Statistiek vastgestelde (afgeleide) consumentenprijsindexcijfer (reeks voor alle huishoudens), zoals deze zich gedurende de 12 maanden gelegen vóór de maand oktober van het voorafgaande jaar heeft voorgedaan.

Inverse yieldcurve

Als het rendement van korter lopende leningen hoger is dan dat van langer lopende leningen, is er sprake van een "inverse yieldcurve". Die situatie doet zich vooral voor wanneer de centrale bank van het land de officiële tarieven sterk heeft verhoogd, meestal in het kader van inflatiebestrijding of het afremmen van een al te onstuimige conjunctuur.

Large cap beleggingen

De marktkapitalisatie van een onderneming is de totale beurswaarde van het bedrijf. Dit valt uit te rekenen door alle uitstaande aandelen te vermenigvuldigen met de beurskoers. Dit bedrag is de prijs waarvoor de hele onderneming in theorie te koop is.

In de praktijk wordt de marktkapitalisatie vaak aangeduid als market cap, een afkorting van het Engelse Market Capitalization.

Voortvloeiend hieruit zijn de aanduidingen voor de grootte van verschillende ondernemingen. Als algemene richtlijn geldt normaliter:

- Market caps van meer dan € 5 miljard worden aangeduid als large cap.
- Market caps van € 1 miljard tot € 5 miljard als mid cap.
- Market caps van € 250 miljoen tot € 1 miljard als small cap.
- Market caps kleiner dan € 250 miljoen als micro cap.

Bovenstaande indeling kan per vermogensbeheerder verschillen.

Mid cap beleggingen

Zie large cap beleggingen.

Middelloopstelsel

Pensioensysteem waarbij het aan het einde van de deelneming toe te kennen pensioen is gerelateerd aan de gemiddelde pensioengrondslag over de gehele periode van deelneming aan de pensioenregeling. Soms worden de reeds opgebouwde pensioenaanspraken jaarlijks geïndexeerd; er is dan sprake van een geïndexeerd middelloopstelsel. Andere soorten pensioenregelingen zijn de eindloonregeling en de beschikbare premieregeling (pensioenspaarregeling). Het voorwaardelijk (geïndexeerde) middelloopstelsel wordt bij Pensioenfonds Astellas toegepast voor de vaststelling van de aanvullende pensioenaanspraken uit hoofde van de ploegendienst. Vanaf 1 januari 2005 wordt bij Pensioenfonds Astellas het voorwaardelijk geïndexeerde middelloopstelsel ook toegepast voor de vaststelling van de basispensioenaanspraken.

Nabestaandenpensioen

Verzamelnaam voor weduwe-, weduwnaars- en partnerpensioen, soms ook voor wezenpensioen.

Off-balance instrumenten

Verzamelnaam voor rente immunisatie instrumenten welke niet worden opgenomen op de balans van een pensioenfonds. Onder deze categorie vallen ondermeer swaps en swaptions.

On-balance instrumenten

Verzamelnaam voor rente immunisatie instrumenten welke op de balans van het pensioenfonds dienen te worden vermeld. Onder deze categorie vallen ondermeer bestaande vastrentende producten en Liability Driven Investment Funds (LDI pools).

Onderdekking

Situatie dat de middelen van het pensioenfonds niet langer toereikend zijn om de voorziening pensioenverplichtingen te dekken. De Nederlandsche Bank verlangt een dekkingsgraad van minimaal 105%. Bij een lagere dekkingsgraad is sprake van onderdekking.

Ouderdomspensioen

Pensioen, bestemd voor de financiële verzorging van de gerechtigde, nadat deze de in de pensioenregeling omschreven pensioenleeftijd heeft bereikt.

Over/onderweging

Een hoger of lager belang in een beleggingscategorie dan overeenkomt met de normverdeling van het pensioenfonds.

Pensioenfondsenrichtlijn

Een richtlijn van de Europese Commissie (op initiatief van de Nederlandse Eurocommissaris Bolkestein) om ook met betrekking tot het aanvullende pensioenterrein te komen tot een interne markt zonder barrières. Doelstellingen als een vrij kapitaalverkeer en vrije dienstverlening krijgen op voornoemd beleidsterrein hun vertaling. Op grond van deze richtlijn kunnen pensioeninstellingen grensoverschrijdende activiteiten ontplooiën waardoor het mogelijk wordt om Europese pensioenfondsen op te richten die de deelneming organiseren aan de verschillende pensioenregelingen in de diverse lidstaten waar een multinational een lokale vestiging heeft.

Pensioengrondslag

Het bedrag waarover pensioen wordt toegekend. Dit is het voor het pensioen meetellende salaris minus de franchise.

Pensioensparen

Bij een pensioenspaarregeling is de beschikbare premie het uitgangspunt. De premie wordt bijgeschreven op een individuele pensioenspaarrekening. Het rendement op de te beleggen gelden (premies) wordt eveneens op de pensioenspaarrekening geboekt. Het uiteindelijk gevormde pensioenspaarkapitaal is vervolgens beschikbaar voor inkoop van pensioen(en) op basis van individuele wensen van de deelnemer. De FUT-regeling van de Stichting FUT-fonds Astellas is een voorbeeld van een pensioenspaarregeling c.q. beschikbare premieregeling.

Pensioenwet

In de Nederlandse Pensioenwet, wordt beschreven wat de taken en verantwoordelijkheden zijn van werkgever, werknemer en pensioenuitvoerder in relatie tot pensioen. De wet is op 1 januari 2007 in werking getreden, de wet verving de oudere Pensioen- en spaarfondsenwet (Psw). De Pensioenwet zorgt ervoor dat deelnemers aan een pensioenregeling ervan verzekerd zijn dat deze wordt uitgevoerd en dat zij een bepaalde mate van individuele en financiële zekerheid genieten.

Premievrije aanspraken

Indien het deelnemerschap aan een pensioenregeling eindigt, anders dan door overlijden of het bereiken van de pensioenleeftijd, verkrijgt de gewezen deelnemer een premievrije aanspraak op ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen.

Private Equity

Private Equity is een brede term die verwijst naar investeringen in ondernemingen die niet beursgenoteerd zijn. Het verschil zit hem voornamelijk in de manier waarop het geld verzameld is voor een investering, namelijk privaat vermogen in tegenstelling tot publiek vermogen zoals bij beursemissies.

Prudentieel toezicht

Bedrijfseconomisch toezicht dat zich met name richt op de handhaving c.q. waarborging van de financiële soliditeit van het pensioenfonds. Dit type toezicht berust bij De Nederlandsche Bank. Prudentieel toezicht onderscheidt zich van effectentypisch gedragstoezicht dat wordt uitgeoefend door de Autoriteit Financiële Markten.

Rekenrente

De rekenrente is het fictieve percentage dat het belegde pensioenvermogen wordt geacht op te brengen in de toekomst en waarvan bij de berekening van de contante waarden (voorziening pensioenverplichtingen) wordt uitgegaan. Deze rente werd op 4% gesteld. Per ultimo 2005 zijn de contante waarden evenwel berekend op basis van de door DNB gepubliceerde rentecurve (rentetermijnstructuur ultimo 2005).

Renteswap

De renteswap wordt in het algemeen gebruikt om renterisico's te beheersen of af te dekken, of om een gewenste rentepositie in te nemen. De meest gebruikte termen voor de renteswap zijn IRS of Interest Rate Swap. De koper van een renteswap koopt een renteswap om zich te beschermen tegen renterisico's. De koper kan zo kiezen om een lopende lening tegen een variabele rente niet om te zetten in een nieuwe lening, maar met de swap het renterisico af te dekken. De koper betaalt dan voor de looptijd van de swap een vast rentepercentage aan de verkoper, die zich weer verplicht de koper het variabele percentage terug te betalen (wat de koper dan gebruikt voor de rentebetaling op zijn originele lening). De hoofdsommen van de leningen worden bij een IRS niet uitgewisseld, die zijn alleen in theorie, in de berekeningen herkenbaar. Er vindt uitsluitend uitwisseling van de rentes plaats.

Rentetermijnstructuur (RTS)

De rentetermijnstructuur, of yield curve, is een grafiek die het verband weergeeft tussen de looptijd van een vastrentende belegging enerzijds en de daarop te ontvangen marktrente anderzijds. Een normale rentetermijnstructuur heeft een stijgend verloop. Als iemand zijn geld voor een langere periode uitleent, eist hij normaliter een hogere vergoeding dan bij een lening over een korte termijn.

Reservetekort

De Nederlandsche Bank spreekt van een reservetekort als de middelen ontoereikend zijn om naast de voorziening pensioenverplichtingen en de reserve voor algemene risico's, ook nog de vereiste reserve beleggingsrisico's, de reserve voorgenomen pensioenaanpassing en eventuele andere reserves te dekken.

Solvabiliteit

Het vermogen om (nu en op termijn) aan de financiële verplichtingen te kunnen voldoen.

Stichting van de Arbeid (STAR)

Overlegorgaan van centrale organisaties van werkgevers en werknemers. Tevens adviesorgaan van het kabinet op sociaal en arbeidsvoorwaardelijk terrein.

Stockpicking

Bij een stock-picking strategie worden aandelen geselecteerd welke aan specifiek vastgestelde criteria's van een belegger voldoen en waardoor deze een rendement verwacht te realiseren dat boven het gemiddelde marktrendement rendeert.

Stop-lossverzekering

Verzekering die ertoe dient om de totale schade in enig jaar als gevolg van overlijden te beperken. Deze bovengrens wordt ook wel prioriteit genoemd.

Swap

Zie renteswap.

Technische Voorziening

De belangrijkste post in de balans van een pensioenfonds is de voorziening pensioenverplichtingen, ook wel Technische Voorziening genoemd. Technische Voorzieningen worden gevormd om alle uit de pensioenregeling voortvloeiende pensioenverplichtingen te kunnen voldoen.

Toeslag

Een toeslag is een verhoging van een pensioen of aanspraak op pensioen, gebaseerd op een in het pensioenreglement omschreven toeslagregeling. Een nadere toelichting is opgenomen in het begrip "indexatie".

Total return

Het totaalrendement op beleggingen zijnde de directe en de indirecte beleggingsopbrengsten.

UFR

DNB publiceert op maandbasis de actuele rentetermijnstructuur (RTS) voor de waardering van de verplichtingen van pensioenfondsen. Introductie van de ultimate forward rate (UFR) betekent een aanpassing van het deel van de RTS voorbij het zogenoemde laatste liquide punt (20 jaar). Met de introductie van de UFR voor pensioenfondsen is aansluiting gezocht bij de UFR die vanaf 30 juni 2012 voor verzekeraars geldt. De specificaties van de UFR (laatste liquide punt 20 jaar, convergentieperiode 40 jaar en ultimate forward rate 4,2%) zijn gelijk.

Uitruil

Meestal de omzetting van het pensioenvermogen, bestemd om te zijner tijd te worden gebruikt voor het doen van periodieke uitbetalingen van nabestaandenpensioen, in een hoger of eerder ingaand ouderdomspensioen. Ingevolge de Pensioenwet is ook uitruil van ouderdomspensioen in nabestaandenpensioen mogelijk.

Valuta termijnaffaires

Dit is een contract voor het afdekken van valutarisico. In dit contract wordt vooraf afgesproken tegen welke prijs en op welke datum de valutaposities worden verrekend.

Vastrentende waarden

Hypotheken, leningen op schuldbekentis en obligaties.

Voorziening pensioenverplichtingen

Dit is de, met inachtneming van de actuariële grondslagen (rekenrente, kansstelsels en kostenopslagen), vastgestelde balanspost die de gekapitaliseerde waarde (contante waarde) van de opgebouwde pensioenen aangeeft.

Waardeoverdracht

Het overdragen van de contante waarde van de bij (het pensioenuitvoeringsorgaan van) de oude werkgever verkregen premievrije aanspraken aan (het pensioenuitvoeringsorgaan van) de nieuwe werkgever, waarvoor de deelnemer in de nieuwe pensioenregeling extra deelnemersjaren verkrijgt (in eindloonregelingen) dan wel extra pensioenaanspraken krijgt toegekend (in middelloonregelingen).

Zakelijke waarden

Aandelen, converteerbare obligaties en onroerende zaken. Onder onroerende zaken worden verstaan beleggingen in onroerend goed, zoals kantoren, winkels en woningen. Deze kunnen zowel op directe wijze geschieden als op indirecte wijze door belegging in op dat terrein gespecialiseerde al dan niet beursgenoteerde beleggingsfondsen.